

Katedra: KSS

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor Penitenciární péče
(kombinace):

RASISTICKÉ TENDENCE MLADÝCH LIDÍ RACIST MOVEMENTS OF YOUNG PEOPLE

Bakalářská práce: 08-FP-KSS-4049

Autor:

Jan Vosáhlo

Podpis:

Adresa:

Náměstí Václava Čtvrťka 865

Jičín 506 01

Vedoucí práce: PhDr. Bohumil Stejskal, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
51	0	0	0	14	1

V Liberci dne: 1.4.2009

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 1.4.2009

Jan Vosáhlo

Název bakalářské práce: Příčiny rasistických tendencí mladých lidí

Název bakalářské práce: Racist movements of young people

Jméno a příjmení autora: Jan Vosáhlo

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2008/ 2009

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Bohumil Stejskal Ph.D.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou rasistických tendencí mladých lidí ve věku od 15 do 35 let, vycházela ze současného stavu. Jejím cílem bylo zjistit příčiny rasistických tendencí mladé generace ve vymezeném věku. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisovala problematiku rasismu z hlediska jeho vývoje a prvních zmínek o něm, dále objasňovala současný výskyt rasismu v České republice. Praktická část zjišťovala pomocí dotazníku a rozhovoru s respondentem příčiny rasistických tendencí 50 respondentů. Výsledky vyústily v konkrétní poznatky a přinesly nám jasný údaj o stavu rasismu v české společnosti. Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění, že nezanedbatelná část českého obyvatelstva jsou rasisté a je u nich přítomna nenávist k některým lidským rasám.

Klíčová slova: problematika, cíl práce, rasismus, lidská rasa, současný stav, výsledky, použitá metoda, zjištění.

Summary:

This study was concerned about the problems of racist movements of young people in the age from 15 till 35 years and was written according to the present time. The aim of this study was to explore the reasons of racist movements of young generation among this age group. This work was based on two main parts. One part was a theoretical part, which thanks the elaboration and presentation of the scientific sources described the questions of racism in term of its evolution and its first reference about it; this part also included the present appearance of racism in the Czech republic.

Practical part was founding out the reasons of the racist movements by the questionnaire and dialog with 50 respondents. The results showed the concrete findings and gave us the clear data about the racism in the Czech society. The most important issue of this study regarding the problematic was the finding that the inconsiderable part of czech people are racists and they are envious of some human race.

Keywords : problems, the objective of the work, racism, human race, current status, results, method used, the findings.

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Bohumilu Stejskalovi Ph.D. za odborné vedení a konzultace a všem ostatním, kteří mě při tvorbě bakalářské práce podporovali.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Úvod.....	7
2 Důležité pojmy.....	8
2.1 Rasismus v historickém měřítku.....	16
2.2 Rasismus 20.století.....	18
2.3 Rasismus v prostředí České republiky.....	21
2.4 Marginalizované etnické skupiny v ČR.....	26
3 Rasistické tendence mladých lidí.....	30

PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Úvod.....	33
4.2 Vzorek dotazníku.....	34
4.3 Předpoklady sociologického průzkumu.....	35
4.4 Vlastní výzkum a interpretace jeho výsledků.....	37
4.5 Metoda rozhovoru s respondentem.....	43
4.6 Vyhodnocení výsledku dotazníku a rozhovoru s respondentem.....	45
4.7 Závěr a doporučení pro praxi.....	47
4.8 Seznam použitých zdrojů.....	50
4.9 Seznam příloh.....	51

1 Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybral z důvodu toho, že se často setkávám s projevy xenofobie, nesnášenlivosti a rasismu. Setkávám se s těmito projevy v práci, kde jsem byl až překvapen názory svých kolegů. Zde jsem cítil i určitou zlobu, dalo by se to nazvat i nenávistí. Také v médiích, kde je jako nepřítel západní společnosti stavěna islámská společnost a činy extrémních frakcí jsou připisovány celé islámské populaci. Mezi svými vrstevníky, kteří na některá etnika pohlížejí jako na skupiny méněcenných jedinců a opovrhují jimi. Tyto tendence ve mně vyvolávaly a vyvolávají přinejmenším rozpaky a považuji je za primitivní, mylné a velmi nebezpečné. Je zřejmé, že rasismus jako aktuální problém a dovolím si říct „hrozba“ stále trvá ač si to vůbec neuvědomujeme a nepřipouštíme. V souvislosti s tímto se domnívám, že problematice rasismu je dáváno málo významu a prakticky se jím veřejnost zabývá jen bezprostředně po nějakém rasisticky motivovaném trestném činu nebo obdobné události. Žijeme v době různých sociologických výzkumů a odhadů, ale nejsou mi známy žádné výzkumy, které by se zabývaly mírou a příčinami rasismu ve společnosti a běžné populaci. Rasismus zřejmě není dostatečně populární téma, po kterém by byla poptávka veřejnosti, aby se jím někdo zabýval na vědecké či výzkumné úrovni. Proto bych se chtěl pokusit touto problematikou zabývat na výzkumné úrovni. Cílem této bakalářské práce je zjistit příčiny rasistických tendencí mladých lidí ve věku od 15 do 35 let. Chtěl bych průzkumem vysvětlit, co je důvodem negativních projevů většinové společnosti vůči Romům, Ukrajincům a dalším národnostním menšinám. V teoretické části se budu snažit o získání údajů a informací z problematiky rasismu pomocí studia odborné literatury a v praktické části přistoupím k dotazníkovému šetření a metodě rozhovoru s respondentem a pokusím se dosáhnout již zmíněného cíle celé bakalářské práce, tedy „zjistit příčiny rasistických tendencí mladých lidí.“

Pohnutkou pro volbu právě tohoto téma pro mě byla především znepokojující nevraživost české populace vůči ostatním národům a rasám. Zmíněnou nevraživost vnímám ve svém všedním životě od lidí pocházejících z nejrozličnějšího prostředí. Osobně si myslím, že je toto téma dost významné a důležité, je nutné se jím zabývat. Jako důvod uvádím následující.

Jako se v první polovině dvacátého století nebezpečně stupňoval antisemitismus a z počátku by zřejmě málokdo očekával vývoj následujících událostí, stejně tak bych vnímal jako závažný problém střet evropské společnosti a jejich kultury s východní arabskou civilizací. Zde vystupují i další rozdílné znaky, kromě odlišné rasy zde máme i jiné náboženské vyznání. Někdo by mohl namítat, že otázka náboženského vyznání dnes již není tak ožehavá, protože vezmeme-li v rámci Evropy se k víře hlásí poměrně malé množství populace, ale světové kultury z náboženských zákonů stále vychází a řídí se jimi. Konflikty na pozadí náboženského sporu dodnes sužují svět. Teroristické zločiny páchající extrémní frakce islámských fundamentalistů sídlících na blízkém východě také příliš nepřidají na dobrém pohledu na východní národy.

Budeme-li pozorovat situaci v České republice, přes poměrně silnou vlnu příchodu imigrantů z východu, především z Ukrajiny, Slovenska, Ruska a z Vietnamu, trvá jako největší etnický střet týkající se romské minority. K tomuto problému česká společnost zatím nezaujala jednotný postoj natož přístup k jeho řešení, tento stav nahrává pravicově extrémistickým hnutím a politickým stranám, pro které se „romská otázka“ stává pádným argumentem pro své radikální názory a extrémistické návrhy. Hnutí „skinheads“ v současné době nemá sice tolik přívrženců, jako tomu bylo v devadesátých letech minulého století, zato se poměrně ujednotilo do dvou silných neonacistických proudů a zradikalizovalo. Národně demokratická strana se již hlásí k nacistické tradici a přiživuje se v úskalích rozvoje demokratické společnosti. Tento problém vnímám jako aktuálně neřešený a neexistuje žádná koncepce přístupu, díky kterému by se situace měla postupně zlepšovat. Veliké rezervy jsou nejen v celkovém nezájmu české i evropské společnosti, což se odráží i v nezájmu politického vedení, ale i v zákonném rámci, který je benevolentní propagací fašismu a rasismu a k jejímu veřejné prezentaci. Prakticky jediné místo, kde je zakotvena ochrana před rasismem je ve zvláštní části trestního zákona, kde jsou zohledněny dva rasisticky motivované trestné činy. To je samozřejmě nedostatečné.

2. Vysvětlení pojmů

K pojmu „rasismus“ existuje mnoho definic a vysvětlení, pokusím se zmínit alespoň některé. Podle Fredricksona (2003) termín rasismus se často volně a bez hlubšího promyšlení používá k označení nepřátelských či negativních pocitů jedné

etnické skupiny či národa vůči jiné projevuje tak cílevědomě, že ústí v brutalitu dalece překračující povýšenost a předsudky, které tato vůči odlišné skupině pociťuje, a které zřejmě patří k obecným lidským slabostem. Hitler se dovolával rasistických teorií, aby ospravedlnil genocidní zacházení s evropskými Židy, a podobně jednali stoupenci bělošské nadřazenosti na americkém Jihu, kteří takto vysvětlovali nutnost zachování rasových segregačních zákonů, jež měly černé a bílé obyvatelstvo udržet v odděleném a nerovném postavení. Vrchol historie rasismu nastoupil ve dvacátém století s vzestupem a pádem režimů, které nazývám „otevřeně rasistické“. Řada segregačních zákonů a omezení volebního práva černošského obyvatelstva amerického Jihu učinily za Afroameričanů nižšího řádu bez ohledu a na ústavní dodatky, které jim přiznávaly a stejná občanská práva. Extrémní rasistická propaganda, líčící černošské muže jako zuřivé bestie chlápě prahnoucí po bělošských ženách, sloužila k ospravedlnění praxe lynčování. Popravy mimo rámec zákona se stále užívaly pro černochoy obviněné z trestných činů narušující oddělení ras, a postupně byly stále brutálnější a sadističtější. Začátkem dvacátého století byly oběti spíše pomalu umučeny k smrti, než rychle usmrceny. Hlavním rysem rasistického režimu udržovaného státními zákony na americkém Jihu byl strach ze sexuálního poskvrnění znásilněním či smíšeným manželstvím. Morální odpor lidí na celém světě vůči nacistickému dědictví, posílený vědeckými studiemi zpochybňující rasovou genetiku, zdiskreditovaly teorii vědeckého rasismu, která se těšila respektu a vlivu ve Spojených státech a Evropě před druhou světovou válkou. Otevřený rasismus se stal rovněž terčem zničujícího útoku ze strany nových států vzniklých po dekolonizaci Afriky a Asie a jejich zástupců OSN. Jediný rasistický režim, jenž přežil jak druhou světovou, tak studenou válku, byl režim jihoafrický, který se ujal moci až s nástupem apartheidu v roce 1948. Zákony zakazující veškeré sňatky a sexuální styk mezi rozdílnými skupinami obyvatelstva a požadující segregované obytné čtvrti pro osoby smíšeného původu, se vyznačovaly stejnou posedlostí „rasovou čistotou“, která charakterizovala ostatní rasistické režimy. Klima celosvětového odporu bezprostředně po holocaustu však přimělo některé zastánce apartheidu, aby se vyhýbali projevům otevřeného biologického rasismu a vysvětlovali oddělený vývoj, především kulturními, a nikoli fyzickými rozdíly.

Naproti tomu je podle Hartla (2000) rasismus obecně chápán jako přesvědčení o výjimečném postavení a hodnotě vlastní rasy a méněcennosti ras

ostatních Jiné rasy bývají někdy pocíťovány jako nebezpečí pro rasu vlastní. Například v Evropě antisemitismus zaměřený vůči Židům, odpor vůči Romům nebo Asiatům. V USA a Jihoafrické republice se objevuje vůči lidem tmavé pleti. Nemusí vést přímo ke zjevnému oddělení ras známé jako apartheid, ale může s projevit jako rasismus skrytý, kdy je šikanování zdůvodněno jinými než rasovými motivy. Ohlédnuto od konkrétních historických příčin jsou zdrojem rasismu zřejmě obecné mechanismy předsudku, diskriminace a dichotomického rozlišování na „my a oni“, což je typické pro školu rasově antropologickou. Ačkoli pojmu jako je rasa, typy ras není mnoho, nejsou přesto vždy jednoduše a snadno pochopitelné. Patří mezi ně především pojem lidská rasa neboli plemeno, dále antropologický typ, klina a mena, ale též etnická skupina, jazyk a národ - a samozřejmě sem patří i termíny rasismus, rasové teorie, rasová diskriminace, segregace, xenofobie nacionalismus, extremismus a další.

Hartl (2000) dále uvádí, že rasismus je obecně chápán jako přesvědčení o výjimečném postavení a hodnotě vlastní rasy a méněcennosti ras ostatních. Jiné rasy bývají někdy pocíťovány jako nebezpečí pro rasu vlastní. Například v Evropě antisemitismus zaměřený vůči Židům, odpor vůči Romům nebo Asiatům. V USA a Jihoafrické republice se objevuje vůči lidem tmavé pleti. Nemusí vést přímo ke zjevnému oddělení ras známé jako apartheid, ale může se projevit jako rasismus skrytý, kdy je šikanování odůvodněno jinými než rasovými motivy. Ohlédnuto od konkrétních historických příčin jsou zdrojem rasismu zřejmě obecné mechanismy předsudku, diskriminace a dichotomického rozlišování na „my a oni“, což je typické pro školu rasově antropologickou.

Osobně si myslím, že je výstižnější vysvětlení Pavla Hartla. Pokud si však chceme co je rasismus a je z tisku obecně známo, že se jedná o nenávist vůči jiným rasám, měli bychom si nejprve zodpovědět otázku, zda lidské rasy vůbec existují. Zda nejde o nějakou fikci, omyl či dokonce výmysl nějakých skupin lidí, kteří zastávají rasistické názory. Nikoliv, lidské rasy nejsou fikcí, jak uvádí Tesař (2007), ani nejsou výsledkem nějaké dohody mezi odborníky, ideology či politiky, ale lidské rasy reálně existují právě tak jako existují různé druhy a rasy živočichů nebo odrůdy rostlin. Jenom nejsou totožné. Na světě žijí dnes příslušníci pouze jediného druhu člověka, vlastně už jediného poddruhu člověka, který má vědecké jméno *HOMO sapiens* neboli člověk rozumný současný. Ten prošel ve svém fylogenetickém vývoji celkem třemi druhovými stadii: nejprve jak *homo habilis*

neboli člověk zručný hbitý – pak jako *Homo erectus*, člověk vzpřímený a poslední vývojovou formou byl *Homo sapiens*.

A protože v období posledních asi 50 tisících let žili v různých zeměpisných a klimatických podmínkách v různém geografickém prostředí, začal též dlouhý proces jejich adaptace čili přizpůsobování se těmto rozdílným podmínkám života. A protože na Zemi existují celkem tři velká zeměpisná pásma, musely v každém z nich vzniknout také rozdílné lidské skupiny – lidské rasy. Rasové problémy začínají zpravidla tehdy, když jsou směřovány nebo zaměřovány pojmy biologické a přírodovědné – jako typ, rasa a plemeno – s pojmy historickými a společenskovědními jako jazyk, řeč, národ. A není vůbec rozhodující, jestli tak činí vědci politikové nebo laikové. Pojmy různorodého původu nelze prostě slučovat, spojovat ani směřovat a zaměřovat. Indoevropané jsou prastarou etnickou skupinou z níž se dělili postupně Indové, Keltové, Germáni, Slované a další národy a to především jejich jazyky Semitohamité – nelze je spojovat s biologickými rasami a typy. Takové nesourodé kumulace vedly v minulosti nejčastěji k rasismu a krasovým teoriím a doktrínám či rasistickým formulacím.

Fredrickson (2003) podotýká, že rasa je formou existence druhu v přírodním prostředí, které vyvolávalo její vznik. U člověka jde o velkou skupinu lidí s podobnými somatickými a fyziologickými vlastnostmi, které se trvale přenášejí na potomstvo. Lidské rasy odpovídají biologickým aberacím a odchylkám. Lidským specifikem je však proces smývání rasových rozdílů mezi rasami. Oba procesy, totiž amalgance a panmixie – postupné smývání a úplné vymizení rozdílů mezi rasami – už probíhají v současné době a to zejména ve Střední Americe a v jihovýchodní Asii, kde dochází k mnohonásobnému míšení obyvatelstva všech barev pleti, typů a ras. Vymizení rozdílů povede k tomu, že posléze budou na světě lidé všech odstínů, tvarů a barev a nebudou mezi jednotlivými rasami žádné mezery. Což zřejmě povede k tomu, že již nebudeme rozlišovat jednotlivé rasy ale lidstvo bude mnohotvárné, mnohobarevné a jednotného původu. Takový proces amalgamace a panmixie však potrvá nejméně jedno tisíciletí, možná i více. Genetikové zde zdůrazňují zejména vysoce pozitivní přínos rasového míšení projevujícího se už dnes a na kráse a proporcích lidského těla. Jako důkazy uvádějí především královny krásy a přední modelky, které jsou stál častěji míšenkami, některé i mnohonásobnými. Což je zároveň evidentní důkaz

neudržitelnosti rasismu a jeho rasových teorií, jejich nevědecké podstaty a ideového pochybení.

Pokud bude uvažovat o filosofii fašistických režimů a budeme uvažovat o tom, měli bychom se zabývat otázkou, zda je míšení ras přínosné a přípustné. Zaujal nás názor Marady (2006), že míšení lidských ras a typů je nejen možné, ale vede navíc k posílení tělesného a duševního zdraví lidí a tudíž k posílení genetického fondu lidstva jako druhu. Jedním z nejnovějších případů jsou výkony nejruznějších sportovců na mezinárodních sportovních soutěžích. Zde nelze v žádném případě argumentovat příznaky degenerace či méněcennosti u různých rasových typů. A pokud jde o demografické ukazatele reprodukce obyvatelstva pak nejvyšší přírůstky pocházejí právě z těch oblastí světa, kde dochází k nejintenzivnějšímu míšení a křížení nejruznějších etnických skupin.

Jak tvrdí Wolf (2005) rasismus představuje velmi starý fenomén v lidské společnosti. Ale ve skutečnosti by nemusel vůbec existovat, protože věda pro něj nemá žádné vědecké důkazy. Bohužel vznikl už ve starověké otrokářské společnosti, kde měl ospravedlnit především porobení a utiskování otroků a zároveň obhájit zotročování jedněch národů a lidských skupin jinými. Téměř vždy se jednalo o porobení malých národů velkými či uplatnění síly a moci většiny proti menšině. Tato praxe byla obvykle doplňována teorií nenávisti a odporu. Rasistické názory a ideologie byly od té doby vždy znovu používány k ospravedlnění společenského řádu nebo jen ideologie a politiky rasistického státu. Avšak teprve v novověku nabyl rasismus své nejzvrůdnější podoby a stal se i teoretickou základnou k násilnému ovládnutí a vyvražďování jedněch národů či skupin lidí druhých. Rasismus patří k nejnebezpečnějším ideologiím v 19. a 20. století. Nemá právo na existenci a nemusel by tudíž existovat, ale přesto se s ním v dějinách lidstva stále setkáváme. Novodobý rasismus, stejně jako jeho dřívější formy, popírá rovnocennost lidských ras, která je vědecky a historicky objektivně prokázána a je tudíž nezpochybnitelná. Tak jako je nepochybné, že lidské rasy reálně existují, tak je též jisté, že rasismus v lidské společnosti působí, ačkoliv by nemusel. Nemá ani vědecké, ani morální opodstatnění, ale přesto provází lidstvo od starověku po dnes. Největší potíží nevidím v samotném nepřizpůsobení se romské menšiny, za to si podstatnou měrou může společnost může sama, ale samotný pohled členů majority a vzájemný vztah. Jako argumenty k tomuto postoji slyším například: „jsou nepřizpůsobiví, kriminální, nezodpovědní“ a tak dále. Jsou zde patrné různé chyby

v usuzování, kdy na základě jednoho nebo malé skupiny jedinců je posuzován celý národ ne pokud je díky ojedinělému projevu nějakému jedinci přisuzovány další vlastnosti. Příkladem je například zanedbávání školní docházky, na tomto podkladu je romským rodičům přisuzována nezodpovědnost, nezáměr a nedbalost. Ve skutečnosti však zanedbávání školní docházky může pramenit z přílišné horlivosti a zaměření rodiče na uspokojení momentálních potřeb. Běžnou a pochopitelnou příčinou vzniku předsudků týkajících se ostatních etnik je zažitá špatná zkušenost s některým z členů této etnické skupiny. Pokud byl někdo okraden Rómem, bude při dalším kontaktu třeba s úplně jiným Rómem určitě obezřetnější a může i tohoto člověka chybně považovat za zloděje a to jen na základě společného znaku, stejný rasový původ. I když by se tento myšlenkový proces dal vysvětlit jako obranný proces, kdy si vlivem své zkušenosti označíme tuto osobu jako podezřelou právě z toho důvodu, že u Romů je majetková trestná činnost poměrně vysoce zastoupena. Podobné utváření si předsudků je patrné i na celé islámské národy, kdy na základě zprávy o teroristickém činu jedné radikální skupiny islámských fundamentalistů se agresivita a teroristické činy přisuzovány širokému spektru muslimů.

Takový přístup má dle našeho názoru příčinu v neznalosti a v pocitu něčeho cizího, neznámého. Občas se mi přihodilo, že na mne nějaká osoba, kterou jsem neznal působila nesympaticky, ale poté co jsem ji začal poznávat, zjistil jsem, že je jiná než bylo v mých představách o ní a svůj vztah k ní se přehodnotil a změnil. Pocit neznámosti a cizosti je o to více umocněn, když objekt tohoto pocitu je daleko mimo kontakt, což je případ právě islámské společnosti, která žije svým životem tisíce kilometrů daleko od společnosti evropské.

Jistou roli sehrálo i čtyřicet let komunistického režimu, kdy jsme byli izolováni od velké části světa, v němž byl viděn nežádoucí vliv a mnohdy i nepřítel, naopak v sovětském impériu byl povinně spatřován „vzor“ a náš „přítel“. Tato filosofie má samozřejmě za následek ještě větší nedůvěru k ostatním národům a státům, vnucená úcta k SSSR respektive dnes k Rusku byla kontraproduktivní. U mých rodičů a generace, která tuto dobu zažila je patrné odmítnutí uznání této autority, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že vnucený přístup nebyl založen na svobodné vůli, ale dělo se tak nedobrovolně a nedemokraticky.

I přesto tyto důvody se můžeme domnívat, že v lidech žije určitá přirozená zloba, nenávisť a nenávisť rasová. Dříve než začneme vytvářet prognózy a

odůvodnění, pokusme se zamyslet na tím, zda mohla být židovská genocida za nacistického Německa, tedy antisemitismus způsobena špatným přístupem zvoleným na základě chybných úsudků nebo obav z neznámého či zde přerostla neopodstatněná rasová nenávist do hrůzných podob, jenž v určité míře přetrvává v naší společnosti dodnes, zde se shodují s názorem Čapky (1995). Pokud se budeme dále zabývat lidskými rasami a rozdíly jejich fyziologickými rozdíly, měli bychom mít i nezbytné znalosti.

Wolf (1984) vypráví o slavném lékaři Albertu Schweitzerovi, který strávil uprostřed afrických pralesů téměř 50 let svého života, byl nucen nakonec prohlásit: „Bílá civilizace selhala. Ti, kteří se domnívali, že stojí nejvýše, dopouštěli se největších zločinů.“ Základním pojmem je zde pojem rasová klasifikace. Je součástí biologické antropologie a podílí se na objasnění původu a vývoje lidských ras, na stanovení a klasifikaci jednotlivých antropologických typů a jejich rozšíření v minulosti a přítomnosti. Úzce souvisí například s antropogeografií – zeměpise člověka, dále s demografií, etnologií a etnografií nebo s kulturní a sociální antropologií. Biologická antropologie jako součást přírodovědecké antropologie má zároveň i úkoly a cíle společenské. V poslední době k nim přistupují i některé otázky demografické, antropogeografické a jiné. Kromě toho se v antropologii využívají některé metody a poznatky antropometrické, jako je výpočet hlavového indexu:

$$i_h = \frac{\text{šířka hlavy} \times 100}{\text{délka hlavy}}$$

Výsledné hodnoty měření kefalometrem poskytují tyto výsledky:

50,0 – 74,9 = dolichokefalie (dlouhohlavost)

75,0 – 79,9 = mesokefalie (středohlavost)

80,0 – 100,0 = brachykefalie (krátkohlavost)

Lidská plemena čili rasy reálně existují – lidé jsou bílé, žlutohnědé nebo černé pleti a mají nejen různou barvu kůže očí a vlasů, ale mají i velmi rozmanité tvarové tělesné vlastnosti. Jejich původ, vznik jejich tvarových i barevných zvláštností těla, rozšíření těchto vlastností a znaků u různých lidských skupin na zemi, byly v antropologii dlouho těžko přístupným problémem. Jejich řešení

umožnil teprve rozvoj bádání v paleantropologii,, genetice člověka a fyzické antropologii. Za uplynulých sto let intenzívních výzkumů a bádání v antropologii a prehistorii byly shromážděny nesčetné doklady a o původu a vývoji lidské společnosti a na území Starého světa – v Asii, Evropě a Africe. Živočišný původ člověka a existence jeho vývoje byly potvrzeny a jsou uznávány stejně jako vývoj živočichů a rostlin. Tak jako vývoj lidstva probíhal nejprve na území Starého světa, tak i ke vzniku lidských ras mohlo dojít nejprve na velkém rozčleněném území Asie, Afriky a Evropy. V těchto třech velkých geografických oblastech se během posledního statisíciletí diferencovaly tři velké současné antropologické skupiny, které byly dříve označovány jako plemeno bílé , žluté a černé v současné antropologii pak přesněji jako: Uvádí Wolf (1984)

1. plemeno euroasijské (europoidní) = bílé
rozšířené původně v Evropě a Malé a Přední Asii, na Kavkaze a v severozápadní Indii.
2. Plemeno asijsko – americké (mongoloidní) = žlutohnědé
zaujímající většinu asijské pevniny a ostrovy a v jihovýchodní Asii: sem patří i původní obyvatelé Ameriky.
3. Plemeno ekvatoriální (negroidní) = černé
s centrem rozšíření v Africe na jih od Sahary a zahrnující i některé malé negroidní skupiny v jihovýchodní Asii

V druhé polovině 20. století zavedli američtí antropologové do rasové klasifikace nový pojem – cline (česky klon nebo klina, podle zeměpisného termínu isoklina), podotýká Wolf (1984). V tomto případě jde o nový klasifikační rys – odchylku, odbočku, odklon či výchylku nebo klon, což je malá změna nebo pozvolná změna určitých morfologických a fyziologických znaků a v rasových typových znacích, které mají původ v prostředí a dále uvádí. Klíny jsou známy v šlechtitelství. Klinální analýzou se určuje množství melaninu, pigmentového barviva a v kůži a další doprovodné složky v krvi či genech. V současné době se užívá rovněž dalšího nového pojmu – men . Jde o určitou analogii genů: jde o kulturní geny zahrnující ideje, myšlenky, nápady a podobně. Meny se mohou v selekci lépe uplatnit nežli pouhé geny: mají například výhodnější vzorce chování, mají též dominantní charakter a nejsou determinovány biologickými geny. Protože každé naučené chování je kulturní , je též menem; pro srovnání můžeme říci, že

meny představují software, kdežto geny jsou hardware. Jedinec je totiž naprogramován tak, že není zvýhodněn on sám, ale jeho geny a meny. Všeobecně se má za to, že v evoluci jde o přežití genů a jejich kopií: matka se snaží uhájit svůj genofond, otec upřednostňuje svůj menofond. Pode toho chování může být vrozené(individuální), druhové (rodové) a cílesměrné (lidské). Jestliže je například altruistické chování pro jedince nevýhodné a také méně obvyklé, může být pro skupinu a větší společenství výhodné, i když ne vždy; záleží na trvanlivosti a rychlosti. Naproti tomu aktuální chování je výsledkem vnitřního stavu a napětí a vnějších podnětů v prostředí. Člověk v tomto případě patří mezi primáty, ostatní živočichové mezi secundates a nižší tvorové mezi terciates. Etnická skupina se vyznačuje především určitým stupněm vývoje: vzniká na základě skupiny rodů a kmenů pravděpodobně již v neolitu vyvíjí se v závislosti na hospodářsko-kulturním vývoji společnosti.

2.1 Rasismus v historickém měřítku

Podle Václavíka (2001) v epoše otrokářské a feudálního hospodářství vznikají jako typické jednotky národnosti, kdežto v epoše kapitalismu, během průmyslové revoluce dochází ke konstituování národností v národy. Uvnitř moderních národů, na rozdíl od národů starověkých, mohou existovat ještě menší etnické skupiny obyvatelstva, které se vyznačují určitými specifickými, většinou etnografickými zvláštnostmi jako kulturou zvláštními rysy hospodářství, náboženským vyznáním – podobné skupiny se označují jako etnografické skupiny a nebo jde o určité národnostní skupiny či menšiny. Etnické skupiny tedy představují historicky vzniklá seskupení lidí společného původu, jazyka a společné materiální a duchovní kultury. Na rozdíl od sociologických skupin a grup, jsou stále unikátní a liší se vzájemně antropologickým složením; jednotliví příslušníci každé skupiny náležejí zpravidla k určitým výrazným typům a rasám. Kromě toho je pro etnické skupiny charakteristické i určité zázemí, na kterém buď vznikaly nebo se po dlouhou dobu vyvíjely. Toto území nemusí být vždy totožné s územím státu. Nejčastěji zaujímá etnická skupina menší území uvnitř státu nebo několika států. V některých případech, zejména na území bývalých francouzských a britských kolonií v západní Africe, neodpovídají hranice států vůbec přirozeným hranicím etnických skupin

Z počátku je nutné něco si říci o rasismu v historickém měřítku. Vanier

(2004) uvádí, že základem slova „rasismus“ je slovo „rasa“, což je konstrukt rozčleňující kontinuum lidské populace do kategorií na základě fyzických vlastností. Pokud současní badatelé pojem rasa vůbec neodmítají, uvádějí tři až třicet základních ras, přičemž vazba mezi fyzickými znaky a psychickými vlastnostmi je značně zastřena kulturními vlivy. Argumentem pro odmítnutí pojmu rasa vůbec je u mnoha antropologů skutečnost, že biologicky podmíněné rozdíly mezi skupinami lidí sice skutečně existují, ale každý z nich, použit jako kritérium, vytvoří odlišný systém klasifikace ras ne při třídění podle znaku jiného. Variabilita lidské populace je zřejmě způsobena adaptací na odlišná prostředí. Společnosti rozlišující a oddělující jednotlivé rasy vytvářejí i systémy klasifikující jedince podle stupně míšení ras. Rozlišování jedinců a skupin podle jednotlivých ras mívá pro označené mnohdy významné sociální důsledky. V epoše otrokářské a feudálního hospodářství vznikají jako typické jednotky národnosti, kdežto v epoše kapitalismu, během průmyslové revoluce dochází ke konstituování národností v národy. Uvnitř moderních národů, na rozdíl od národů starověkých, mohou existovat ještě menší etnické skupiny obyvatelstva, které se vyznačují určitými specifickými, většinou etnografickými zvláštnostmi jako kulturou zvláštními rysy hospodářství, náboženským vyznáním – podobné skupiny se označují jako etnografické skupiny a nebo jde o určité národnostní skupiny či menšiny. Etnické skupiny tedy představují historicky vzniklá seskupení lidí společného původu, jazyka a společné materiální a duchovní kultury. Na rozdíl od sociologických skupin a grup, jsou stále unikátní a liší se vzájemně antropologickým složením; jednotliví příslušníci každé skupiny náležejí zpravidla k určitým výrazným typům a rasám. Kromě toho je pro etnické skupiny charakteristické i určité zázemí, na kterém buď vznikaly nebo se po dlouhou dobu vyvíjely. Toto území nemusí být vždy totožné s územím tátu. Nejčastěji zaujímá etnická skupina menší území uvnitř tátu nebo několika států. V některých případech, zejména na území bývalých francouzských a britských kolonií v západní Africe, neodpovídají hranice států vůbec přirozeným hranicím etnických skupin

Naproti tomu opět Hartl (2000) uvádí, že rasismus je obecně chápán jako přesvědčení o výjimečném postavení a hodnotě vlastní rasy a méněcennosti ras ostatních. Jiné rasy bývají někdy pocíťovány jako nebezpečí pro rasu vlastní. Například v Evropě antisemitismus zaměřený vůči Židům, odpor vůči Romům nebo Asiatům. V USA a Jihoafrické republice se objevuje vůči lidem tmavé pleti.

Nemusí vést přímo ke zjevnému oddělení ras známé jako apartheid, ale může s projevit jako rasismus skrytý, kdy je šikanování zdůvodněno jinými než rasovými motivy. Ohlédnuto od konkrétních historických příčin jsou zdrojem rasismu zřejmě obecné mechanismy předsudku, diskriminace a dichotomického rozlišování na „my a oni“, což je typické pro školu rasově antropologickou.

2.2 Rasismus 20. století

Fredrickson (2002) varuje před touto problematikou a podotýká, že panuje všeobecné přesvědčení, že rasismus zůstává významným mezinárodním problémem i na úsvitu jedena dvacátého století. V některých zemích a v některých kruzích se termín rasismus používá i k označení prakticky bezdůvodného nepřátelství a diskriminace některé skupiny, ve Francii se například takto označují předsudky založené na věku, pohlaví či sexuální orientaci. Obvykle však kategorizace „odlišného“ vychází z rozdílů, které jsou v nějakém ohledu „etnické“. Etnicita se zakládá na mýtu o společných předcích, kteří údajně sdíleli určité sdílené vlastnosti, z nichž vyplývá pocit příbuznosti. Mezi znaky, s nimiž se etnická příslušnost obvykle spojuje, patří jazyk, náboženské vyznání, zvyky a fyzické znaky. Jeden či více těchto znaků mohou sloužit jako zdroje etnického rozvratu, mohou vyvolávat pohrdání, diskriminaci, či násilí ze strany jiné skupiny, která tento znak či znaky definující etnickou odlišnost nesdílí. Jak je popisováno v jednom z esejů, rasismus je v podstatě hierarchicky uspořádanou etnickou příslušností, neboli, jinými slovy, znevýhodnění jedné etnické skupiny uplatněním moci nad tou druhou. Jak však napovídají předcházející kapitoly, nyní bych kladl větší důraz na přítomnost otevřeně proklamovaného přesvědčení, že charakteristické znaky jsou vrozené či nezměnitelné. Barva kůže přitom nemusí být jediným údajně neodstranitelným rozlišujícím znakem, na kterém může být založen rasismus, jak jasně ukazuje historie antisemitismu. V září 2001 se v jihoafrickém Durbanu konala pod záštitou OSN světová konference o rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a s tím související netoleranci. Tato bohatá terminologie naznačuje, že stále přetrvávají pochybnosti, zda je termín „rasismus“ dostačující pro označení všech nepřátelských projevů a útlaků na této konferenci projednávaných. S rasismem souvisí také xenofobie, je to starodávný a prakticky univerzální jev, zatímco rasismus je výtvar s vystopovatelnou drahou, sahající od čtrnáctého století až do století jedenadvacátého. Náboženský fanatismus se

soustředí na to, v co lidé věří, a nikoli čím jsou. Na rozdíl od rasové charakteristiky je náboženské přesvědčení

Rasismus bohužel přežívá, podle Chmelíka (2001) dokonce i v té pečlivě specifikované podobě, kterou se řídí tato studie jako historie. Holocaust a dekolonizace možná trvale zdiskreditovaly režimy, které nazýváme „otevřeně rasistické“. Tato dobrá zpráva však neznamena, že samotný rasismus je mrtvý, nebo že snad umírá. Jak jsme viděli v předchozích kapitolách, skupinové nerovnosti založené na znacích údajně podřadného či bezcenného původu, které jsou považovány za nesmazatelné, mohou existovat i bez fungujícího aparátu moderního státu, který by je udržoval. Setkali jsme se také se situacemi, v nichž se ideologie nedovolávala rasy v moderním biologickém smyslu, a přesto sloužila k ospravedlnění existence kastovních systémů či vykořisťování, reflektující v zásadě rasistické vidění nesmazatelných, nepřekonatelných a záštiplných odlišností mezi lidskými skupinami. Takzvaný „nový rasismus“, který existuje mimo jiné ve Spojených státech, Velké Británii a Francii, vychází z rozdílů daných kulturou a nikoliv genetickým vybavením, jinými slovy nechává kulturou odvádět práci rasy. Příchod velkého počtu přistěhovalců z bývalých anglických a francouzských kolonií vedl ke zdůrazňování „kultury“, kterou se nevítaní nově příchozí odlišují od „ryzích“ Britů či Francouzů. V Británii se i nadále úzce spojuje barva kůže a kultura, a panuje obecné přesvědčení, že způsob života je stejně nezměnitelný, jako pigmentace. Ve Francii není barva pleti jako taková tak důležitá; lidé s tmavou či snědou pletí mohou být považováni za přijatelné, projeví-li vůli a schopnost se asimilovat. Všeobecně se však soudí, že většina z nich se do francouzské kultury nemůže či nechce asimilovat a obětovat tak svou existující etnickou a náboženskou identitu. Spojené státy, tradiční země přistěhovalců, by měli být schopny kulturní rozmanitost vytvořenou imigrací přijímat lépe, než většina evropských zemí. Diskriminace Afroameričanů se avšak nyní ospravedlňuje jako „racionální“ – údajně jde o adekvátní reakci na „dysfunkční“ subkulturu, která prý posedla duše mnoha černých obyvatel. Nepříznivý efekt negativních stereotypů prisuzovaných Afroameričanům posiluje skutečnost, že je lze díky jejich pigmentaci na první pohled rozeznat. Rovněž antisemitský rasismus je stále živý a bez ohledu na Holocaust a vznik státu Izrael má stále schopnost páchat zlo. Nenávistné skupiny v mnoha zemích i nadále věří v hitlerovský mýtus, že svět ohrožuje židovské spiknutí. Internet je plný jejich

chvástavých řečí. V Německu, Francii, Spojených státech a v několika východoevropských zemích se Židé dodnes stávají terčem útoků, na zdech synagog se objevují hákové kříže a židovské hřbitovy jsou znesvěcovány. Po mnoho let podporují arabské vlády, které ostře protestují proti státu Izrael a jeho politice, šíření klasické antisemitské propagandy, včetně nechvalně známých podvržených Protokolů sionských mudrců. V západních demokraciích se antisemitismus oficiálně odsuzuje a výroky či činy na něm založené jsou doménou okrajových skupin působících mimo zákon nebo politických stran, které jsou příliš malé, aby měly nějakou šanci podílet se v dohledné budoucnosti na moci. Židovští představitelé se však v mnoha zemích obávají, že pasivní antisemitismus zůstává silný a že může snadno nastat situace, v níž by mohlo dojít k oživení jeho zhoubných projevů. Zacházení státu Izrael s Palestinci vedlo k obvinění vznesených Valným shromážděním OSN, že sionismus představuje určitou formu rasismu. Je nepopíratelné, že Izrael občas zachází s Palestinci na okupovaných územích nebo dokonce v rámci svého území nespravedlivě a dokonce brutálně. Je to však rasismus, nebo následek konfliktu skutečně založeného na kultuře a náboženských vyznání a ne na odlišnosti „krve“ či genetického vybavení?

Hlavní problém lidských vztahů dnešního světa nemusí představovat výlučně či převážně rasismus v tom smyslu slova, jak uvádí Vanier (2004). Není-li rasismus mrtvý, je méně intenzivní a intelektuálně přijímaný než před stoletím, či dokonce před půlstoletím. Lidé však i nadále špatně zacházejí s jinými příslušníky lidské společnosti na základě jejich etnické příslušnosti. Národy, státy či různé etnické skupiny již veřejně neponižují jiné rasy či národy, ale schovávají se za určitý problém nebo konflikt. Nehlásí se veřejně k rasistickým postojům, ale takovéto sklony dávají najevo skrytě a často bývá k tomuto nástrojem politika. Určitým příkladem může být politika Jorga Heidera či část slovenské politiky uplatňované vůči maďarské menšině. Toto vnímám dnes jako největší problém týkající se rasismu.

Přestože byl vědecký rasismus zdiskreditován a oficiální či legalizovaná diskriminace odmítnuta, rasové spravedlnosti a rovnosti dosud nebylo dosaženo ještě v dalším ohledu. Černoši, kteří jsou nyní u moci v jižní Africe, nemohou s ohledem na své dostupné zdroje náležitě odškodnit všechny černé za tři a půl století vyvlastňování, vykořisťování a strádání tak, aby se stali skutečně rovným

bělochům. Následky bývalých „otevřeně rasistických režimů“ mohou rovněž vyvolat asociální či sebedestruktivní chování. Selhání a „patologie“, které z toho pramení, zdánlivě potvrzují pravdivost přetrvávajících negativních stereotypů o pronásledované skupině, bez ohledu na to, že ideologické „lešení“, které je dříve udržovalo, bylo odstraněno.

Podle názoru Vaniera (2004) soudce Harry Blackmun to vyjádřil stručně v rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států z roku 1978, které potvrdilo zásady afirmativní akce: „Abychom překonali rasismus, musíme nejprve vzít v úvahu rasu. Žádný jiný způsob neexistuje. Abychom mohli s některými osobami zacházet rovnoprávně, musíme s nimi zacházet odlišně. Nemůžeme – nesmíme se odvážit – nesmíme dovolit, aby klauzule o rovné ochraně zákona zachovala rasovou nadřazenost. Nejde pouze o to, že se dosud nepodařilo eliminovat poslední přežitky překonaných a zdiskreditovaných myšlenek a praktik. Dědictví rasismu ve Spojených státech zaměřeného proti černým spíše připomíná virus, který se nám nepodařilo zničit; přežívajícího mikroba, který nejenže i nadále v některých z nás vyvolává onemocnění, ale uchovává si schopnost vyvolávat i nové vypětí nemocí, na kterou nemáme žádný stoprocentní lék.

2.3 Rasismus v prostředí České republiky

Situace v České republice není diametrálně odlišná od té v Evropě, má však svá specifika, která jsou ovlivněna vlastním historickým vývojem. Český excentrismus není ani výrazně odlišný a specifický a odlišný, říká Budilová (2005) a dále uvádí. Objevuje se zejména mezi středoškolskou a učňovskou mládeží a mezi takovými radikály jako jsou anarchisté, komunisté, nacionalisté a skini, ale také mezi ekology a příslušníky vojenských a polovojenských organizací a skupin. Některé z nich jsou ve spojení s obdobnými zahraničními organizacemi anebo jsou jimi podrobovány a financovány. K extrémistickým hnutím se u nás hlásí asi 5 až 10 % lidí, ale ohroženo jich je kolem 20 %. Jedná se zejména o skinheadskou subkulturu, dále o sprejery a vandaly a v neposlední řadě též o zlodějské gangy, party a skupiny fanoušků sportovních klubů. Jejich společným znakem je negativní přístup ke společnosti, případně k určitým novotám, které jsou pro tyto agresivní skupiny nepřijatelné nebo jim nerozumějí. Jsou mezi nimi zpravidla též děti

nelásky, tedy děti, které nepoznaly dlouhodobou rodičovskou lásku ani jinou a spokojují se se životními náhražkami nebo dokonce vyhledávají jen agresi, rasismus a nacionalismus, provázený užíváním alkoholu, cigaret a drog. Pracovní definice extremismu pro potřeby bezpečnostní služby MV, policii ČR a Nejvyšší státní zastupitelství, zahrnuje též takové jevy jako je xenofobie, antisemitismus, fundamentalismus všeho druhu včetně prostituce, pornografie, krajního nacionalismu a sektářství a to náboženského i politického.

Český extremismus se v posledních letech sjednocuje, zvyrazňuje a některé skupiny usilují též o militarizaci a ozbrojování. Nebezpečí ze strany skinheadů je u nás přeceňováno. I když jde u nás o přísně organizované a úderné skupiny, nejsou zcela jednotné a existují mezi nimi výrazné spory a rozdíly, říká Čírtková (2004). Snad nejznámější je v současné době Vlastenecká fronta, která vyvíjí činnost pod hlavním heslem „vlastní národ nade vše“ a zároveň usiluje o „přežití bílé rasy“. Byla založena v Brně a zde má stále největší počet přívrženců. Mezi její skinheadské tiskoviny patří Národ, Národní boj, Nová krev, Edelweis, White Union, Skin Formator a Patriot. Některé z nich jsou určeny ženám, jde o český odvar národního socialismu. Členové fašistického Hnutí národního sjednocení (HNS) se nyní spojili s Klubem Františka Ferdinanda d'Este a usilují o zabránění výstavby islámské mešity v Brně. Dnes vyrukují též proti všem formám islámského fundamentalismu.

Podle Chmelíka (2001) je jednou z nejmilitantnějších organizací skinheadů jsou skini sdružení v Bohemia Hammer Skinheads. Zde si říkají kamarádi a vydávají svůj časopis a letáky. Jsou podporováni ze zahraničí – USA, Německo, Velká Británie. Spojuje je idea nacionálního socialismu a boj za deset slov: „My musíme ochraňovat existenci našich lidí a budoucnost bílých dětí.“ Jinde se praví následující: „Naše nadřazená rasa potřebuje muže a ženy pevných, zdravých myslí. Bojujeme proti všem formám rasové lůsy, jako jsou cikáni, negři, asiáté, arabové a míšenci: proti židům a všem, kteří pomáhají jejich zrůdným sionistickým plánům...“

Nejen publikace ale stále více také hudební pořad moderní, zvláště heavymetalové rockové hudby se távají součástí propagace Hammer Skins i Vlastenecké fronty. Zde pak vystupují specializované skinheadské skupiny jako Vlajka, Moravská jednota, Diktátor, Zášť 88 a další.

Někteří odborníci dnes rozlišují různé formy extremismu, například xenofobii,

měkký a tvrdý rasismus a jiné. Xenofobie, čili strach z cizího, neznámého. Xenofobie ještě není projevem rasismu, ale může být a je zpravidla základem pro různé nenávistné ideologie – rasismus, šovinismus, nacionalismus, fašismus a další, uvádí Valterová (2002). Rasismus jako ideologie představuje určitý soubor koncepcí vycházející z xenofobie předpokládající nerovnost lidských plemen a ras. Zpravidla přisuzují rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva. Rovněž rozdělují rasy na nižší a vyšší. Nejčastěji se u nich projevuje národnostní a rasová nesnášenlivost, rasová nenávisť, hanobení národa či menšiny, ničení rasy či národa (genocidium) nebo národnostní či rasová zášť.

Chmelík (2001) dále tvrdí, že rasismus může být dále tvrdý a vyhraněný, až agresivní a vykořisťující nebo spíše vyhraněný, omezující a latentní-měkký. Latentní společenský postoj se většinou projevuje jako výhrady proti způsobu života těch, jichž se týká: nejčastěji Romové, Vietnamci, často takový názor sdílí více lidí, případně široká veřejnost. Není tedy vnímán jako okrajový a nezdravý jev, ale jako společensky sdílená většinová norma. Ve skutečnosti však jde o měkký rasismus, který zůstává v latentní podobě, anebo se aktivně projeví svou diskriminací. Rasová diskriminace znamená jakékoliv rozlišování, vylučování a omezování nebo zvýhodňování, založené na rase, barvě pleti a nebo na národnostním nebo etnickém původu a z toho vyplývající nevhodné zacházení s těmito skupinami a jednotlivci. Výjimkou je pozitivní rasová diskriminace. Pozitivní rasová diskriminace je nový, u nás zaváděný teprve v posledních letech. Jedná se o určité zvýhodnění postižených nebo sociálně slabších skupin lidí (u nás Romů), kterým je výjimečně na určitou dobu umožněno získat zaměstnání nebo vzdělání a za méně náročných podmínek a nebo za výhodnějších platových podmínek.

Co se týče tvrdých forem rasismu v České republice, jejich nositel je hnutí skinheads. Jde zpravidla o trestnou činnost hanobení, podněcování, vyhrožování a přímé a rasové násilí až s programy: zabít, ublížení na zdraví, způsobení škody velkého rozsahu, ale vždy pro národnost nebo rasu. Přítomnost rasového motivu je většinou rozhodující. V českém trestním právu je celá řada právních předpisů, které postihují projevy diskriminace, včetně rasové a národnostní.

Podle Čírtkové (2004) jsou v České republice pachatelé takových trestných činů většinou mladiství ve věku 16 až 20 let, kteří se rekrutují z učňovských a středních škol a pocházejí často z bezúhonných rodin a sami dosud nebyli trestáni.

Jsou však často sympatizanty skinů nebo některých extrémních skupin. Je zřejmé, že bude třeba zavést účinnější prevenci a upravit represivní opatření a to přesto, že bude počet trestných činů a počet zabitých a postižených jedinců, zejména romského původu je u nás neúměrně vysoký.

V České republice vycházejí dnes desítky tiskovin a časopisů skinheadů neonacistů a dalších více méně extrémních skupin. Je zřejmé (od Buldoka, Excalibura po Kladivosrdce a Kališníky). Některé z nich navazují na původní oficiální hnutí v Anglii z padesátých let 20. století. Teddy boys.

Podle Chmelíka (2001) jsou v ČR patrné silné xenofobní postoje obyvatel, které však ještě neznamenají otevřené vystupování proti barvou pleti se odlišujícím obyvatelům. Podstatně nebezpečnější jsou rasově motivovaná vystoupení a útoky skinheads. Jako specifická „odnož“ rasově motivovaných útoků je označován antisemitismus, jehož významným projevem je v současné době popírání holocaustu, vyhlašování hrozby možnosti vzniku „světovládného Židovstva“, dokládané údajným vlivem Židů na ekonomický a politický život vyspělých zemí světa, jehož důsledkem bude zkáza „bílé rasy“. Téměř ve všech tiskovinách vydávaných pravicově orientovanými extremisty jsou odhalována „spiknutí“ židovské rasy proti rase bílé. Zejména pro nejradikálnější odnož hnutí skinheads, kterou je v současné době již charakterizované hnutí B&H DB, je antisemitský boj dominantním tématem, které v globálním pohledu přesahuje i odpor proti Romům. Ne všechny rasistické, xenofobní a antisemitské postoje jsou však příznivci hnutí otevřeně proklamovány. Jsou skryty za „vlastenectvím“ a patriotismem, jejichž prostřednictvím je apelováno na vlastenectví občanů, na jejich vlasteneckou hrdost, na národní tradice a odkazy „velikánů bílého národa“, těmi jsou převážně myšleni Adolf Hitler, Benito Mussolini, Rudolf Hess a další. Historie je převrácena, z kontextu historických děl jsou vytrhovány „fakta svědčící pro rasovou teorii. Za historicky ověřená fakta jsou vydávány i mýty, pověsti a bajky. Oblíbeným tématem se stávají dávné dějiny evropských národů, zejména pak dějiny Keltů a Vikingů, z jejichž historie jsou také převzaty dobové znaky a symboly, které jsou pro severské národy „posvátnými, historický mi a národními památkami“. Jejich přebírání jako zástupných znaků skinheads je pak severskými národy chápána jako urážka kultury Keltů a Vikingů a znesvěcení národních symbolů a právem je žádáno po exekutivě toho kterého státu rázné zakročení. Rasově motivovaná vystoupení nelze hodnotit z pozice jejich četnosti, protože jde

o zanedbatelný počet útoků a vystoupení v porovnání s celkovým nápadem trestné činnosti. Rasově motivovaná vystoupení zatím nepřesáhla 0,1,% podílu na celkové kriminalitě.. Co do závažnosti však jde o vysoce společensky nebezpečný jev, který, mimo jiné, snižuje kredit České republiky v zahraničí. Oproti létům 1997 a 1998 je trvale zaznamenáván výrazný posun v akcích skinheads, které výrazně nabývají na intenzitě. Typickým znakem současných vystoupení je separátnost koncertů, soukromých oslav ve vybraných „ověřených“ restauracích. Před veřejným vystoupeními, protestními pochody, demonstracemi a nebo shromážděními pořádanými příznivci hnutí skinheads, často za účasti členů Vlastenecké fronty a Národní aliance, jsou účastníci instruováni jak se mají chovat, aby otevřeně nepoužívali symboly a nášivky propagující fašismus, zdrželi se slovních projevů, tedy aby se zdrželi takových projevů, které by zavdaly příčinu policii zákonně zakročit. Šíření tiskovin a informací se přesunulo na internetové stránky, tak jako značná část komunikace mezi členy a příznivce hnutí skinheads. K rasově motivovaným projevům využívají skinheads i Local Street Party pořádané anarchisty a autonomním hnutím. Na těchto akcích se nejvíce projevuje militantnost extremistických hnutí. Dominantním faktorem otevřených vystoupení skinheads je anonymita davu. Při hromadných vystoupeních extremistických hnutí jsou fašizující zástupné symboly a nášivky prezentovány obvykle v situačně vytvořeném hloučku tak, aby bylo zabráněno dokumentačním prostředkům zachytit osobu, která se na krátkou dobu zviditelní, a stejně tak fašistické pozdravy a verbální projevy jsou pronášeny pod ochrannou davu. Výchova skinheads je již tak propracovaná, že je dáván návod jak se chovat při kontaktu s policií, při hlavním líčení na soudu, při výslechu a podobně. Jednotlivé články v tiskovinách, neboli zinech jsou konzultovány s právníky tak, aby nepřekročily právní mez přípustnosti. Tato opatření však v žádném případě neubírají na agilnosti vystoupení skinheads ani dalších extremistických hnutí při jejich rasově orientovaných vystoupeních. Tyto charakteristické rysy současné rasově motivované trestné činnosti jsou důležitým poznatkem pro její odhalování a vyšetřování, mimo jiné na základě těchto poznatků je potřebné přizpůsobit postupy orgánů činných v trestním řízení. Počátek devadesátých let dvacátého století je typický mimo jiné i postupným nárůstem různých vystoupení skupin obyvatel nebo jednotlivců, která výrazně vybočují z normality chování společnosti. Tyto projevy začaly být velmi záhy označovány za extremismus. Extremistické projevy mohou mít řadu podob, a

to například terorismus, jehož nástrojem je teror, činnost různých náboženských sekt nebo také rasově motivovaná trestná činnost, jejíž společensky nejzávažnější příčinou je rasismus. V obecné rovině lze konstatovat, že od roku 1990 do současnosti projevy extremismu, včetně rasově motivovaných útoků, nenabýly na území České republiky masových rozměrů a nevedly k destabilizaci bezpečnostní situace ve státě. Tyto konflikty stále zůstávají „excesy“, které jsou však některými skupinami obyvatel vnímány velmi citlivě zejména s ohledem na to, že rasově motivované útoky pro ně představují tragedii jednotlivce nebo i rodiny. V objemu celkové trestné činnosti spáchané na území České republiky představuje trestná činnost s extremistickým podtextem, včetně rasově motivovaných delikt, statisticky nevýznamné číslo. Bez ohledu na tento fakt je však nutné k extremistickým útokům, včetně motivovaných útoků přistupovat jako ke společensky vysoce závažnému jevu který v sobě nese i jistou míru latence.

2.4 Marginalizované etnické skupiny v ČR

Romové

V souvislosti s romskou populací v ČR se v posledních několika letech začalo používat termínu sociální vyloučení. Sociální vyloučení je proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavováni přístupu ke zdrojům, které jsou nezbytné pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti jako celku, tvrdí Budilová (2005). Jsou odříznuti od institucí a služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí, které svým občanům nabízí stát. Sociálně vyloučené společenství může čítat jen několik rodin či lidí, žijících v jednom větším nájemním domě, ale může také zabírat celou městskou čtvrť se stovkami obyvatel. Sociálně vyloučená lokalita může být ve středu města, na jeho okraji, nebo dokonce úplně mimo obec, oddělená od života obce a pozornosti jejích obyvatel průmyslovou zónou polem nebo lesem. Může vzniknout spontánně – tím, že lidé kteří nemají vzhledem ke svým příjmům možnost bydlet ve standardním bytě, berou zavděk malometrážními městskými byty se společnými koupelnami a či záchody, nebo v důsledku politiky obce, která se rozhodne vyčlenit nějakou lokalitu pro neplatiče nájemného. Pro státní správu představují takové enklávy především zdroj problémů – jejich obyvatelé neplatí řádně nájem, elektřinu a ni vodu, pokud jedné rodině distributor elektřinu vypne, ta se napojí nelegálně na své sousedy. Na ulicích a dvorech se válejí odpadky, někdy jimi plní

prázdné byty. Byty jsou užívány mnohačetnými domácnostmi, jsou přeplněné a za krátkou dobu se zničí. Všechny části zástavby, které nejsou ve výhradním užívání jedné domácnosti, chátrají. Obyvatelé těchto lokalit nepracují, jejich děti chodí většinou do zvláštní školy a mají špatnou docházku. Starší děti tvoří, ve kterých tráví čas způsobem pohybujícím se na hranici zákona nebo za ní. Někdy se v lokalitě vyskytuje prostituce, alkoholismus, šíří se užívání drog. Protože v takových lokalitách vidí většinový občan často Romy, dochází k závěru, že právě Romové mají k takovému životu zvláštní kulturně dané a výchovou předávané předpoklady.

Budilová (2005) dále říká, že alternativní systém hodnot, který se vytváří v podmínkách dlouhodobé chudoby, však není charakteristický pro romské etnikum jak takové, ale je společný všem lidem na celém světě, kteří se ocitli v podobné situaci. Tito lidé se dostávají do pasti chudoby, ze které už nemají možnost uniknout, protože jim chybí vzdělání, kvalifikace a sociální a komunikační dovednosti. Reagují na situaci, ve které žijí, a to tím, že vytvářejí zvláštní adaptační vzorce, třeba rezignují na dosažení vzdělání a úspěch ve většinové společnosti. Tyto vzorce jsou důležitější než romská mentalita. Před druhou světovou válkou žily na území dnešní ČR skupiny českých a moravských Romů, které se v letech 1939 – 1945 staly vedle Židů další pronásledovanou skupinou z důvodu rasy. Od roku 1942 byli Romové, kteří neuposlechli vládního nařízení o trvalém usazení v roce 1939, transportováni do cikánských táborů, v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu. Původně se jednalo o pracovní tábory kárné, později byly přeměněné na tábory sběrné a posléze „cikánské“. Tábory byly o rok později zrušeny a jejich obyvatelé byli deportováni do koncentračního tábora Osvětim II – Březinka, Buchenwald, Mittelbau a dalších. Ze zhruba šesti tisíc osob náležejících k českým a moravským Romům, kteří žili před válkou na území protektorátu, přežilo válku necelých šest set lidí. V poválečném období bylo třeba osídlit pohraniční oblasti, odkud bylo odsunuto německé obyvatelstvo, a získat pracovní sílu pro zemědělství a průmyslové podniky. Za tím účelem bylo organizovaně přesídlováno romské obyvatelstvo ze slovenských romských osad. Významným historickým mezníkem pro určitou část obyvatelstva žijícího na území Československa bylo schválení zákona č. 74/1958 Sb., o trvalém usídlení kočujících osob. Tento zákon ukládal všem osobám žijícím kočovným anebo polokočovným životem zanechat dosavadního způsobu života a usadit se na

jednom místě – týkal se tedy i olašských Romů, kteří tvoří asi 10% romské populace na území dnešní ČR. V letech 1965 – 1970 byly uskutečněny pokusy o řešení „cikánské otázky“ organizovaným rozptylem Romů ze slovenských osad do oblastí s rozvinutým průmyslem v Čechách. Romské osady na Slovensku a cikánské ulice a čtvrti v Čechách měly být likvidovány a romské obyvatelstvo mělo být zcela asimilováno. Po roce 1968 v souvislosti s celkovým uvolněním atmosféry ve společnosti se začalo novým způsobem přistupovat i k romské problematice. Mimo jiné vznikla první politická reprezentace samotných Romů. Tyto organizace byly zrušeny v roce 1973, po nástupu normalizace. Od 70. Let až do roku 1989 se romské téma opakovaně vracelo do jednání na centrální úrovni. Byla přijímána opatření, která měla vést ke zvýšení kvality bydlení, zdravotní péče a celkové vzdělanosti romských obyvatel. Celospolečenské změny, ke kterým došlo po roce 1989, měly na situaci romské menšiny dvojznačný dopad. Na jedné straně byli Romové uznáni jako národnostní menšina, která má Ústavou garantována základní práva, a byly přijaty další právní normy upravující postavení menšin. Zároveň Romové začali zakládat občanská sdružení a politické strany a vytvářejí tak vrstvu romské elity, která se dnes snaží o vybudování moderního romského národa. Na druhé straně došlo k výraznému zhoršení ekonomického a společenského postavení řady Romů. Ekonomická transformace způsobila prohlubování sociálních nerovností a některé vrstvy obyvatelstva se ocitly na okraji společnosti. Zejména lidé, kteří byli v předchozích obdobích zaměstnáváni jako nekvalifikovaná pracovní síla, se nedokázali adaptovat na nové podmínky na trhu práce. Vytvořila se vrstva nezaměstnaných, kteří se stali závislými na systému státní sociální podpory a dostali se do koloběhu sociálního vyloučení.

Vietnamci

Imigrace z Vietnamu přicházela na území dnešní ČR od roku 1956 v několika vlnách, říká Chmelík (2001). Jednalo se o spolupráci na základě mezistátních dohod mezi oběma zeměmi, v jejímž rámci přicházeli do ČR vietnamští učni, stážisté a pracovníci. V letech 1980 – 1990 bylo podle informací MPSV v zemi asi 37 000 vietnamských pracovníků. V letech 1990 – 1991 dostávali mnozí vietnamští pracovníci odstupné, protože z důvodů rušení závodů a ekonomické transformace už dále nemohli být zaměstnáni. Řada z nich využila možnosti získat živnostenský list a začít podnikat, a tak v zemi zůstat. V 90.

Letech se také vrátila řada bývalých dělníků, kterým znalost prostředí a jazyka umožnila uplatnění na trhu. Do ČR začali přijíždět také bývalí vietnamští pracovníci z NDR, Polska, Maďarska a Slovenska. Nejrozšířenější formou výdělečné činnosti většiny Vietnamců byl po celá devadesátá léta stánkový prodej spotřebního zboží, v posledních letech ale začali otevírat kamenné obchody a zaměstnávat české prodavače. Jsou tak jedinými imigranty, kteří neohrožují přímou konkurencí na trhu práce majoritní obyvatelstvo, ale naopak nové pracovní příležitosti vytvářejí. K 31.12.2004 pobývalo v České republice a na základě povolení k trvalému pobytu 20689 Vietnamců. Živnostenské oprávnění mělo v ČR v roce 2001 20 403 Vietnamců. Největší koncentraci Vietnamců zaznamenává Praha, Brno, Ostrava, Cheb a regiony při hranicích s Německem a Polskem. Co se týče jazyka, vietnamština má tři základní dialekty, pro její přepis je od roku 1910 oficiálně zavedena latinka. Má bohatý systém samohlásek, slabiky se vyznačují tóny, kterých je povoleno 6 a které se v psaném textu vyznačují nad příslušnou samohláskou.

Ukrajinci

Po vzniku nezávislé Ukrajiny v roce 1991 a v souvislosti s hlubokou ekonomickou krizí a poklesem životní úrovně v zemi se rozpoutala vlna ekonomické migrace do ČR, která je pro ukrajinské emigranty lákavým cílem z důvodů jazykové i geografické blízkosti, uvádí Václavík (2001) a dále uvádí. Největší příliv Ukrajinců byl zaznamenán v letech 1996 – 1997, v období stavebního rozvoje v ČR, k 31.12.2004 pobývalo v ČR 13 262 osob z Ukrajiny na základě povolení k trvalému pobytu. Více než 80% ukrajinských pracovníků v ČR pochází ze západních částí Ukrajiny a Podkarpatské Rusi, kde je vysoká nezaměstnanost a celkově špatná hospodářská situace. Významným fenoménem souvisejícím s pracovní migrací Ukrajinců je aktivita klientů, zprostředkovatelů práce. Ti zajišťují pracovníkům česká víza, pracovní místo, ubytování a další služby, za kterou si účtují určitou část výdělku svých pracovníků. Klienti často odebírají pracovníkům doklady, což jim umožňuje je vydírat a udržovat v závislosti. Placení klientům se většinou týká manuálně pracujících Ukrajinců - ti, kteří pracují v intelektuální sféře, většinou nikomu neplatí, protože v zemi pobývají legálně a v případě vydírání se obracejí na českou policii. I v případě legálního zaměstnání v ČR se pracovníci stávají terčem ukrajinských vyděračů,

kterým musí platit za „ochranu“. Ukrajinci se nejvíce soustřeďují v Praze a velkých městech, kde je dostatek pracovních příležitostí. Ukrajinci žijící v ČR mají poměrně vysokou vzdělanostní úroveň, což se nijak neodráží ve struktuře nejčastěji vykonávaných povolání. Jedná se o nekvalifikované pomocné práce jako dělníci, manuální práce ve stavebnictví či komunálních službách. Národnosti menšiny v České republice představují průvodní společenský jev téměř každého národa, majoritního či mateřského národa ve světě.

3. Rasistické tendence mladých lidí

V bakalářské práci se budu zabývat především rasistickými projevy mladých lidí v České republice. Mám tím na mysli osoby dospělé, ve věku přibližně mezi 20 až 30 lety. Tato kapitola je stěžejní a je ústředním tématem celé bakalářské práce. Ještě než přistoupím k praktické části bakalářské práce a provedu sociologický výzkum prostřednictvím rozhovoru a dotazníku, chtěl bych ještě více vysvětlit, proč se dotýkám této problematiky a přidat do své práce i své postřehy a poznatky ze svého života.

V průběhu psaní teoretické části bakalářské práce jsem zažil více příhod, které souvisejí s tímto tématem. Začnu tou první, která se mi stala předminulý týden. Bydlím v Jičíně a každoročně začátkem září v našem městě probíhá po celý týden festival „Jičín, město pohádky.“ Kromě celodenních programů pro děti se nezapomíná ani na nás odrostlejší a zatímco v centra města vystupují na postaveném pódiu nejrůznější kapely a sóloví zpěváci, opodál je možné u stánků popíjet medovinu, „burčák“ nebo pivo. Samozřejmě je to pro mě a mé přátele příležitost k setkání a pobavení. Byl jsem zde jednoho o příjemného večera s kamarádem, kterého znám již 15 let. Seznámili jsme se v oddílu karate, kde jsme spolu pár let cvičili a od té doby se více či méně přátelíme a setkáváme. Lukáš je svérázné upřímné a bezelstné povahy, jeho chování a životní postoje jsou ovlivněny do značné míry svým samotářským životem, takže jeho vystupování působí trochu nespolečensky.

Seděli jsme na lavičkách u stánků již pod vlivem vypitého burčáku a vína, bavili s lidmi většinou známými i pro nás méně známými a dal jsem se do řeči i se slečnou, kterou odhaduji asi jako dvacetiletou, prohodili jsme pár slov. Zjistil jsem, že je to celkem příjemná a slušně působící osoba. Také jsem si všiml, že dívka byla snědší plet, černých očí a vlasů, byla to Romka. Po asi

dvacetiminutovém rozhovoru s ní, kterého se účastnil také Lukáš, jsme se rozloučili. Asi po dvou hodinách jsme se s Lukášem rozhodli opustit rozjásané náměstí a vydat se domů. Cestou mi Lukáš začal vyčítat, že jsem hodinu ztratil s tou „cikánkou“, že byla moc hubená a ošklivá. S udivením jsem se Lukáše zeptal, proč mu to tak vadilo a co na tomto rozhovoru bylo tak nežádoucího. Na to on mi kladl otázky typu: „co kdyby Tě viděli tví kamarádi, že se bavíš s „cigoškou.“ Co by Ti řekla Tvá matka, kdyby Tě viděla, jak s ní mluvíš “?

Byl jsem tím trochu překvapen, ale snažil jsem se mu vysvětlit, že mi je jedno, jaké barvy pleti ona je a že podle rasy lidi nesoudím. On odpovídal stále stejnými argumenty a tak jsme se přeli a rychle diskuse přešla do takové menší hádky. Silně pochybuji, že mě pochopil, ikdyž jsem vynaložil hodně úsilí, abych mu vysvětlil, že takto mluví rasisti a že jeho postoj jasně rasistický. Z této události mám dodnes velmi zvláštní pocit a více jsem se ponořil do mého tématu. Tuto událost nelze popsat jinak než projev rasismu. Na Lukášovi byla tato tendence ještě výrazněji vidět i díky tomu, že Lukáš příliš neumí předvídat následky svých činů a slov. On je naprosto upřímný, téměř nic v sobě nepotlačuje a proto tento postoj vyšel najevo.

Další postřeh je asi rok starý. Jsem ve služebním poměru k policii asi necelé dva roky a první jsem absolvoval základní odbornou přípravu, která probíhá formou denního studia na Střední policejní škole v Praze. Jedním ze zde vyučovaných předmětů je i Policejní psychologie. Spíše se ale jedná o učení se osvojování správné komunikace policisty s lidmi. Učitelka, vedoucí předmětové skupiny a zároveň policejní důstojník v jedné osobě působila jako velice příjemný člověk s velmi dobrými komunikačními dovednostmi. Mluvila a chovala s k nám jako k dětem v mateřské škole. Pedagogický přístup prozrazoval i její původní kariérní zaměření. Později mi začala trochu „lézt na nervy“. Vnucovala nám své názory a vysvětlovala je jako „úplným debilům“. Některým kolegům tento přístup nápadně vyhovoval, ale to není to podstatné. Když přišla řeč na národnostní menšiny, ihned menšiny zúžila na romskou menšinu a nestačil jsem se divit, co začala naše vyučující vykládat.

„Rómové nebudou nikdy pracovat, oni nikdy nepracovali a ani nebudou. Jako děti někdy jsou ještě jiní, ale pak se stejně projeví jejich povaha a mentalita. Nikdy se od nich nenechte zmanipulovat a vydírat. Jsou nepřizpůsobiví. Na ně platí jen tvrdost a ne zvýhodňování.“ Takto probíhala výuka související s

problematikou národnostních menšin. Asi třikrát jsem se snažil oponovat a vést diskusi alespoň trochu k nestrannosti, ale v tu chvíli jsem se ocítl sám proti nadřazenému a posléze celé třídě. O následcích takových nepopulárních krocích nebudu hovořit, každopádně na oblíbenosti mi mé názory nepřidaly. Příčina přístupu paní učitelky zřejmě tkvěla ve špatné zkušenosti, které s Romy měla. Vyšlo totiž z jejího vyprávění najevo, že při nějakém zákroku dostal od jedné Romky „přes ústa“.

PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Úvod

Cílem mé bakalářské práce je pomocí dotazníku zjistit, jaké jsou příčiny rasistických tendencí mladých lidí. Chtěl bych zjistit, co je důvodem negativních postojů lidí k národnostním menšinám žijícím na území České republiky jako jsou Romové, Věťnamci a Ukrajinci. Účelem této práce je zejména to, že zjištěné příčiny těchto tendencí by mohli napomoci k řešení problémů v soužití majority a národnostních menšin v České republice.

Domnívám se, že toto zjištění, tedy zjištění právě „proč“ by mohlo velice přispět k vyřešení problematiky rasismu, xenofobie a přijetí národnostních menšin majoritní společností. V současné době je pouze patrné, že zde existuje určitý konflikt či spor mezi majoritou a minoritou. Je znám negativní a odmítavý postoj k některým skupinám jako jsou především Rómové a Věťnamci, ale není dosud známo jaký je důvod tohoto postoje. A právě díky mému dotazníkovému šetření bych důvod chtěl zjistit a přispět k dané problematice.

Bude použito explorativní metody dotazníkového šetření. Dotazník bude rozdělen do tří částí, z níž každá část bude směřována k potvrzení či vyvrácení jednoho z předpokladů. Budou zde kladeny různé druhy otázek týkajících se osobního postoje respondenta a směřující ke každému předpokladu.

Tím potvrdím jednu nebo více předem stanovených hypotéz u každého respondenta a zjistím tak ze zkoumaného vzorku příčinu.

Domnívám se, že mým výzkumem by neměl být nikdo ohrožen nebo poškozen. Jakékoli zjištění nemůže takovéto ohrožení či poškození způsobit.

Východiskem pro formulaci předpokladů mi byly především zkušenosti v dané problematice, dosavadní vědomosti a studium odborné literatury. Ze své zkušenosti vím, jaký mají lidé v mém okolí názor a vztah k problematice rasismu. Setkávám se s lidmi ve svém studiu, v zaměstnání a okruhu mé rodiny a přátel. Zde mohu čerpat informace a usuzovat z jejich názorů, které mi ochotně sdělují. Díky mému dosavadnímu studiu mohu také usuzovat ze získaných vědomostí a použít je pro získání předpokladů. Především studium společenských věd mi dodává potřebné informace a znalosti. Nezanedbatelným zdrojem informací je studium odborné literatury, která mi umožní objektivní pohled na danou oblast a to

i v historickém měřítku.

4.2 Vzorek dotazníku

Je pravděpodobné a možné, že jiný postoj k problematice rasismu mají jedinci ve věku 15 let a jiný pak ve věku 30 let. Jako vzorek dotazníku jsem zvolil generaci lidí ve věku od 15 do 35 let. Vzorek je poměrně zastoupen oběma pohlavími. Snažil jsem se oslovit respondenty poměrně ve věku mezi 15 až 35 lety. Aby byl dotazník dostatečně vypovídající, vybíral jsem respondenty z různého prostředí. Část respondentů jsem oslovil ze dvou středních škol, dále z jednoho středního odborného učiliště. Poté je vzorek výzkumu zastoupen vysokoškoly ze dvou univerzit. Následně jsem oslovil své kolegy od policie, kteří zastoupili respondenty blíže vyšší věkové hranice a nakonec jsem oslovil respondenty na dělnických pozicích. Dva respondenti jsou dlouhodobě nezaměstnaní.

O takovéto rozvrstvení jsem se snažil z toho důvodu, abych docílil rozvrstvení, jaké je zastoupeno v celé populaci. Konkrétně jsem volil respondenty žijící v různých městech České republiky, jednalo se o Jičín, Liberec, Hradec Králové, Mladou Boleslav a Ústí nad Labem. Dále jsem se snažil, jak jsem již uvedl, oslovit respondenty různého věku v daném věkovém rozmezí. Vybíral jsem respondenty s různým vzděláním a stupněm vzdělání, jednalo se o studenty gymnázia a střední zdravotnické školy, dále o střední odborné učiliště s obory truhlář, kuchař a cukrář. O studenty Technické univerzity v Liberci z fakulty hospodářské, Univerzity J.E. Purkyně fakulty hospodářské a právnické fakulty Karlovy univerzity. Zaměstnance na dělnických profesích jsem oslovil ve společnosti zabývající se automobilovým průmyslem sídlící v Jičíně a dva nezaměstnané respondenty jsem vybral taktéž v Jičíně.

Jak již jsem uvedl, takovýmto rozvrstvením jsem chtěl docílit co možná nejlepší vypovídací hodnoty vzorku a následně celého dotazníkového šetření. Jak se domnívám, názory a uspořádání hodnot je závislý na tom v jaké vývojové fázi se jedinec nalézá. Rovněž si myslím, že jedinci s různým stupněm vzdělání budou na věc nahlížet z jiného úhlu pohledu a to se také musí odrazit ve výsledku průzkumu. Na postoje a názory jedince má bezesporu vliv prostředí, ve kterém se nacházíme, tudíž lze předpokládat, že jiný vliv bude mít na člověka prostředí vysoké školy a jiný vliv prostředí dělnického pracoviště nějakého průmyslového závodu. Lze se domnívat, že takový vliv může mít i velikost města a oblast, ve

které jedinec žije. Jiný vliv má na člověka ku příkladu hlavní město Praha, ve kterém je nízká nezaměstnanost a vysoký podíl cizinců a ku příkladu Ústí nad Labem, kde je podstatně vyšší nezaměstnanost a vyšší podíl romských spoluobčanů. Velikost vzorku 50 respondentů pokládám za dostačující a taková velikost vzorku je vzhledem k dané problematice dostačující.

4.3 Předpoklady sociologického průzkumu

Lze očekávat, že se sociologickým průzkumem dojde k následujícím předpokladům:

- *Příčinou rasistických tendencí mladých lidí je dosavadní špatná zkušenost s příslušníky národnostních menšin.*
- *Příčinou rasistických tendencí mladých lidí je strach z neznámého a nepoznaného.*
- *Příčinou rasistických tendencí mladých lidí je čistě nepodložená nenávist k jiným rasám.*

K těmto hypotézám jsem dospěl z důvodu vlastních zkušeností, které mám ku příkladu s Romy. Člověk má tendence zobecňovat a na základě zkušenosti s jedním příslušníkem dané skupiny usuzovat na vlastnosti a charakter ostatních členů. Dále jsem k těmto předpokladům průzkum dospěl na základě sdělených názorů osob, které se pohybují v nejrůznějších prostředích. Je veřejně známo, že strach z neznámého může v člověku vyvolat i negativní projevy dokonce projevy agrese, které nejsou podloženy nějakou příčinou. Proto počítám i s touto hypotézou. Co se týče posledního předpokladu, domnívám se, že tato nenávist a odpor v některých lidech opravdu je. Usuzuji tak z vlastní zkušenosti. Vzpomenuli na příklad na mé spolužáky a vyučující ze základní odborné přípravy na Střední policejní škole v Praze, byl jsem překvapen intenzitou těchto negativních emocí. Vezmeme-li v úvahu projevy neonacistů a především odůvodňování jejich názorů, oni neargumentují tím, že dotyčné lidi nemají rádi z toho a toho důvodu, ale protože jsou podřadné a nečisté rasy, které nemají právo na existenci. Toto tvrzení podkládám například texty písní neonacistické hudební skupiny Diktátor: „

zabijem, zabijem, zabijem všechny...” maje na mysli právě nenáviděné minority. Jejich antisemitské projevy jsou v podmínkách České republiky v současnosti také nepodložené konkrétní zkušeností. S úctou k památce si řekněme, kolik Židů přežilo druhou světovou válku a kolik jich zůstalo nebo se vrátilo na území Československa. Je to proto nenávist bez příčiny, jedná se o ryzí nenávist pro samotnou rasu. Pokud půjdeme dále do minulosti hledejme odpověď na otázku, kde se vzalo tolik nenávisti, která zapříčinila takové „hrůzy“ které se děly právě na Židech nebo na cikánech. Toto je projev samé nenávisti a rasismu. Dle mého názoru je právě tato hypotéza dosti pravděpodobná a jedná se právě o tuto příčinu rasistických tendencí. Dále se domnívám, že ve výsledcích průzkumu budou zastoupeny všechny tři hypotézy a uvidí se, která z hypotéz se potvrdí jako většinová.

Osobně se přikláním k první a druhé hypotéze. Domnívám se, že příčinou rasistických tendencí mladých lidí je špatná zkušenost s Romy a jinými příslušníky národnostních menšin, proto se přikláním k této první hypotéze a dále se domnívám, že u většiny respondentů se potvrdí tato hypotéza. Dále si myslím, že ve velké míře bude zastoupena druhá hypotéza.

Dotazníkovým šetřením bych chtěl získat odpovědi na tyto otázky:

Otázky průzkumu:

Proč je registrováno stále více rasisticky motivovaných trestných činů?

Proč mají lidé rasistické názory a postoje?

Je příčinou těchto tendencí špatná zkušenost s příslušníky národnostních menšin?

Je příčinou těchto tendencí strach z neznámého a nepoznaného?

Je příčinou těchto tendencí ryze nepodložená nenávist a odpor k některým lidským rasám?

Jsou některé mediálně známé konflikty majority a národnostních menšin rasově motivovány?

4.4 Vlastní výzkum a interpretace jeho výsledků

Dotazník

Tento dotazník je zcela anonymní a bude použit výhradně pro účely zpracování bakalářské práce studenta TU Liberec, obor penitenciární péče. Zaškrtněte, prosím jednu z variant (pokud není uvedeno jinak), popřípadě můžete doplnit i dalšími skutečnostmi, které pokládáte za důležité.

Děkuji mnohokrát za Váš čas.

I.ČÁST

1. Kolik je Vám let?

- ☐ do 20 let
- ☐ do 25 let
- ☐ do 35 let

Bylo zjištěno, že ze 40 respondentů bylo 8 ve věku do 20 let, 16 respondentů do 25 let a 14 respondentů ve věku do 35 let.

2. Jakého jste pohlaví?

- ☐ mužského
- ☐ ženského

Bylo zjištěno, že 23 respondentů bylo mužského pohlaví, 17 respondentů pohlaví ženského.

3. Jakého jste dosáhli nejvyššího vzdělání

- ☐ základního
- ☐ vyučení
- ☐ středoškolské
- ☐ vysokoškolské

Bylo zjištěno, že 5 respondentů mělo získané nejvyšší dosažené vzdělání základní, 7 respondentů byli vyučených, 18 respondentů získalo středoškolské vzdělání a 10 respondentů vysokoškolské vzdělání.

4. Setkal jste se někdy s členem nějaké národnostní menšiny?

- ☐ ano
- ☐ ne

Všech 40 respondentů se setkala se členem některé národnostní menšiny.

5. Jste pravidelně ve styku se členem některé národnostní menšiny?

- ☐ ano
- ☐ ne

13 respondentů uvedlo, že jsou pravidelně ve styku se členem některé národnostní menšiny, 27 respondentů uvedlo, že nikoliv.

6. Se členy národnostní menšiny se setkáváte.

- ☐ ve své práci
- ☐ ve škole
- ☐ v blízkosti svého bydliště
- ☐ nikde se s nimi nesetkám

Bylo zjištěno, že 9 respondentů se členy národnostní menšiny setkává v práci, 14 se s nimi setkává ve škole a 17 v blízkosti svého bydliště. Nikdy se s nimi nesetká 0 respondentů.

7. Jaký máte dojem z jednání s těmito lidmi

- ☐ velmi dobrý

- ☐ dobrý
- ☐ špatný
- ☐ velmi špatný

Velmi dobrý dojem z jednání s těmito lidmi má 0 respondentů, dobrý dojem má 9 respondentů, špatný dojem z jednání s těmito lidmi má 21, velmi špatný dojem z jednání s těmito lidmi má 9 respondentů.

8. Máte s příslušníky menšiny:

- ☐ většinou dobré zkušenosti
- ☐ dobré i špatné zkušenosti
- ☐ většinou špatné zkušenosti

10 respondentů uvedlo, že s jednáním s příslušníky menšiny mají většinou dobré zkušenosti. 18 respondentů uvedlo, že s jednáním s příslušníky menšiny má dobré i špatné zkušenosti. 12 respondentů uvedlo, že s jednáním s příslušníky menšin má většinou špatné zkušenosti.

9. Domnívám se, že

- ☐ Rómové jsou nepřizpůsobivý a problémový
- ☐ někteří Rómové jsou nepřizpůsobivý a problémový
- ☐ většina Romů je nepřizpůsobivých a problémových

Bylo zjištěno, že 11 dotazovaných se domnívá, že Romové jsou nepřizpůsobivý a problémový. 13 dotazovaných se domnívá, že někteří Romové jsou nepřizpůsobivý a problémový. 16 dotazovaných uvedlo, že se domnívá, že většina Romů je nepřizpůsobivých a problémových.

10. Odrazila se Vaše zkušenost s Romy ve Vašem vztahu k nim? Odpověď se pokuste odůvodnit.

- ☐ ano

☐ ne

38 respondentů odpovědělo, že zkušenost s Romy se odrazila ve vztahu k nim a to v případě kladné zkušenosti v kladném vztahu k nim a v případě záporné zkušenosti v záporném vztahu k nim. 2 respondenti odpověděli, že se jejich zkušenost s Romy odrazila ve vztahu k nim, ale svou odpověď neodůvodnili.

11. Jaký byste nejlépe specifikovali Váš vztah k Rómům?

- ☐ Dobrý a vřelý
- ☐ Opatrný vzhledem ke špatným zkušenostem s nimi
- ☐ Očekávám od nich pouze problémy

Bylo zjištěno následující. 3 respondenti uvedli, že k Romům mají dobrý a vřelý vztah. 34 respondentů uvedlo, že jsou k Romům opatrný vzhledem ke špatným zkušenostem. 3 respondenti uvedli, že od Romů očekává pouze problémy.

II. ČÁST

12. Poznal jste někdy opravdu dobře člověka, který je příslušníkem některé z národnostních menšin žijících na území České republiky?

- ☐ ano
- ☐ ne

8 respondentů uvedlo, že opravdu poznali člověka, který je příslušníkem některé z národnostních menšin žijících na území České republiky. 32 jich na tuto otázku odpovědělo uvedl ne.

13. Představte si situaci. Ve večerních hodinách potkáte pomalu procházejícího se Róma v blízkosti Vašeho domova, jaká je Vaše myšlenková reakce?

- ☐ Jsem naprosto klidný, zřejmě si dotyčný vyšel na procházku.

- ☐ Zbystřím, rozpomínám se, zda jsem zamkl dům i auto a zda by se nemohlo něco stát
- ☐ Vidím v něm ihned možného pachatele

V modelové situaci 9 respondentů uvedlo, že by zůstali naprosto klidní. 26 jich uvedlo, že zbystří, rozpomíná se, zda zamkli dům i auto a zda by se nemohlo něco stát. 5 respondentů uvedlo, že v něm vidí ihned možného pachatele.

14. Souhlasil byste s tím, že by se do Vašeho sousedství přistěhovala běloruská rodina? Odpověď se pokuste odůvodnit

25 respondentů uvedlo, že by s tímto nesouhlasili. 15 respondentů by s tímto souhlasili.

15. Před obchodem necháte jízdní kolo. Požádáte o hlídání :

- ☐ neznámou ženu stojící poblíž
- ☐ neznámou ženu tmavé pleti stojící poblíž

38 respondentů uvedlo, že by požádalo neznámou ženu stojící poblíž. 2 respondenti uvedlo, že by požádali neznámou ženu tmavé pleti.

III. ČÁST

16. Problémy s Rómy pramení dle Vašeho názoru z toho:

- ☐ Že se nebyly schopny adaptovat současné situaci a prostředí, ve kterém se nachází
- ☐ Protože se do naší společnosti nehodí, bylo lépe, kdyby tu vůbec nebyly a žili ve vlastním prostoru
- ☐ Protože se jedná o znevýhodněnou skupinu, která se nachází na okraji společnosti

Problémy s Romy pramení podle 22 dotázaných z důvodu toho, že nebyly schopny adaptovat se situaci a prostředí, ve kterém se nachází. 6 dotázaných uvedlo, že se do naší společnosti nehodí, bylo by lépe, kdyby tu vůbec nebyly a žili ve vlastním prostoru. 12 respondentů uvedlo, že se jedná o znevýhodněnou skupinu která se nachází na okraji společnosti.

17. Svůj vztah k Rómům bych nejlépe specifikoval takto

- ☐ Odjakživa k nim nemám vřelý vztah
- ☐ Jsou to plnohodnotní spoluobčané, obecně proti nim nic nemám
- ☐ Nerozlišuji lidi podle barvy pleti

3 respondenti uvedli, že k Romům mají odjakživa vřelý vztah. 34 respondentů uvedlo, že jsou to plnohodnotní spoluobčané a obecně proti nim nic nemají. 3 dotázaní nerozlišují lidi podle barvy pleti.

18. Co se týká pobytu Vietnamců v České republice

- ☐ Vnímám jejich přítomnost jako pozitivní
- ☐ Myslím, že sem nepatří. Mnoha lidem by se ulevilo, kdyby tu nebyly
- ☐ Ignoruji je a nechci se s nimi potkat

2 dotázaní uvedli, že vnímají přítomnost Vietnamců v České republice jako pozitivní. 9 dotazovaných uvedlo, že si myslí, že sem nepatří, mnoha lidem by se ulevilo, kdyby tu nebyly. 29 dotazovaných uvedlo, že je ignorují a nechtějí se s nimi potkat.

19. Kdybych mohl vyřešit romský problém, učinil bych následující:

(doplňte dle vlastního uvážení)

32 dotázaných uvedlo kroky, které je třeba změnit k vyřešení romskému problému. Jednalo se především o změny situace, jako na příklad vzít Romům sociální dávky,

přinutit je pracovat, přimět je respektovat zákony, vodit děti do školy a další. 8 dotázaných uvedlo, že neví co by učinilo.

20. Domnívám se, že alespoň část Romů jsou slušní a plnohodnotní spoluobčané?

- ☐ ano
- ☐ ne

28 dotázaných se domnívá, že alespoň část Romů jsou slušní a plnohodnotní spoluobčané. 12 dotázaných s domnívá, že nikoliv.

21. Míšení lidských ras vnímám jako jev:

- ☐ pozitivní
- ☐ negativní

(své tvrzení se pokuste odůvodnit)

25 dotázaných uvedlo, že vnímá míšení lidských jako jev pozitivní. 15 dotázaných uvedlo, že míšení lidských ras vnímá jako jev negativní.

4.5 Metoda rozhovoru s respondentem

Pro zjištění příčin rasistických tendencí mladých lidí byl kromě dotazníkového šetření učiněn ještě rozhovor s respondentem. K tomuto jsem přistoupil z toho důvodu, abych se dozvěděl, proč uváděli některé možnosti v dotazníku a především proto, aby některá svá tvrzení vysvětlili a upřesnili. Tedy pro získání doplňujících informací důležitých k průzkumu. Metoda rozhovoru by mi měla poskytnout ucelené informace potřebné k tomu, aby bylo možné dosáhnou cíle bakalářské práce, zjistit příčiny rasistických tendencí mladých lidí.

K metodě rozhovoru jsem si zvolil vzorek 10 respondentů a jedná se o část vzorku z dotazníkového šetření. Jde tedy o generaci lidí ve věku od 15 do 35 let. Vzorek je poměrně zastoupen oběma pohlavími. Snažil jsem se oslovit respondenty poměrně ve věku mezi 15 až 35 lety. Aby byl dotazník dostatečně vypovídající, vybíral jsem

respondenty z různých prostředí. Část respondentů jsem oslovil ze dvou středních škol, dále z jednoho středního odborného učiliště. Poté je vzorek výzkumu zastoupen vysokoškoláky ze dvou univerzit. Následně jsem oslovil své kolegy od policie, kteří zastoupili respondenty blíže vyšší věkové hranice a nakonec jsem oslovil respondenty na dělnických pozicích. Dva respondenti jsou dlouhodobě nezaměstnaní.

O takového rozvrstvení jsem se snažil z toho důvodu, abych docílil takového rozvrstvení jaké je zastoupeno v celé populaci. Konkrétně jsem volil respondenty žijící v různých městech České republiky, jednalo se o Jičín, Liberec, Hradec Králové, Mladá Boleslav a Ústí nad Labem. Dále jsem se snažil, jak jsem již uvedl, oslovit respondenty různého věku v daném věkovém rozmezí. Vybíral jsem respondenty s různým vzděláním a stupněm vzdělání, jednalo se o studenty gymnázia a střední zdravotnické školy, dále o střední odborné učiliště s obory truhlář, kuchař a cukrář. O studenty Technické univerzity v Liberci z fakulty hospodářské, Univerzity J.E. Purkyně fakulty hospodářské a právnické fakulty Karlovy univerzity. Zaměstnance na dělnických profesích jsem oslovil ve společnosti zabývající se automobilovým průmyslem sídlící v Jičíně a dva nezaměstnané respondenty jsem vybral taktéž v Jičíně.

Otázky metody rozhovoru byly položeny takto:

Jak se odrazila Vaše zkušenost s Romy ve vztahu k nim?

Dotazovaní odpovídali následovně, 8 dotazovaných odpovědělo, že se zkušenost s Romy odrazila ve vztahu k nim a to jak pozitivně tak i negativně, s přímou úměrou ke vztahu k Romům. Dotazovaní dále uváděli konkrétní události, které vedli získání zkušenosti s nimi. Jednalo se především o nepříjemné osobní zkušenosti. Vypovídali o zkušenostech, kdy byly pronásledováni Romem nebo je Rom okradl a tak podobně. Další 2 dotazovaní odpověděli pouze ano a dále nechtěli na tuto otázku hovořit.

Jaký je Váš názor na problémy s Romy?

Většina dotazovaných, tedy 9 z nich odpověděla, že tyto problémy pramení z jejich pasivního přístupu k práci a z jejich kriminálního chování. Dále odpovídali, že Romové zneužívají sociální dávky a že si za své problémy mohou samy. Pouze 1 dotazovaný odpověděl, že problémy s Romy pramení z části také z toho, jak se

k nim chovají ostatní. Že jsou diskriminováni a byli násilně vsazení do prostředí, které pro ně je nepřírozené.

Jak byste popsal zkušenosti s příslušníky národnostních menšin?

6 dotazovaných odpovědělo, že většinou mají negativní zkušenosti a uvádí nejrůznější důvody. Tyto problémy vztahují především k Romům, Ukrajincům a Vietnamcům. 4 dotazovaní odpověděli, že mají dobré i špatné zkušenosti a dobré zkušenosti spojují jak s Romy tak s Poláky, Slováky a Rakušany.

Domníváte se, že jsou si všechny lidské rasy rovné?

8 respondentů odpovědělo, že ano a že žádná rasa není jiné nadřazena. 2 odpověděli, že ne, že každá rasa je jiná, některá má bohatší historii a některé byly součástí barbarských kmenů.

Co si myslíte o Židech? 7 odpovědělo, že osobně neví o žádném Židovi a že ví o tom, jak s nimi bylo naloženo za druhé světové války. 2 dotazovaní uvedli, že Židé jsou schopný národ a že mají významnou roli v evropské i světové historii. 1 uvedl, že Židé jsou podlý národ a že jsou vypočítaví. Souhlasí s Hitlerovým bojem proti nim.

Domníváte se, že některé lidské rasy jsou silnější a schopnější?

7 odpovědělo že nikoliv, 1 odpověděl, že neví a 2 odpovědělo, že ano. Je známo, že některé národy vynikají svým uměním, bojovností a podobně, tak uvádějí.

4.6 Vyhodnocení výsledku dotazníku a rozhovoru s respondentem

První část dotazníku, která měla potvrdit či vyvrátit hypotézu:

- *Příčinou rasistických tendencí mladých lidí je dosavadní špatná zkušenost s příslušníky národnostních menšin.*

První část obsahuje 5 dotazníkových otázek, tyto otázky osvětlují příčinu respondentovy zkušenosti s národnostními menšinami a zda jejich případný negativní vztah k nim pramení právě z tohoto. Pokud se potvrdí takto alespoň ve 3 otázkách, lze mít za to, že tento předpoklad je správný.

Z 50 respondentů se takto potvrdila první hypotéza u 21 respondentů.

Druhá část dotazníku, která by měla potvrdit či vyvrátit předpoklad:

- *Příčina rasistických tendencí mladých lidí je obava a strach z neznámého a dosud nepoznaného.*

Druhá část obsahuje 4 otázky, které osvětlují příčinu rasistických tendencí mladých lidí a má zjistit, zda jejich příčina je ve strachu a obavách z něčeho neznámého a nepoznaného. Pokud se potvrdí alespoň ve 3 otázkách, lze mít za to, že tento předpoklad je správný.

Ze 40 respondentů se tento předpoklad potvrdil u 9 respondentů.

Třetí část dotazníku, která by měla potvrdit či vyvrátit předpoklad

- *Příčinou rasistických tendencí mladých lidí je čistě nepodložená nenávist k jiným rasám.*

Třetí část dotazníku obsahuje 6 otázek, které osvětlují příčinu případných rasistických tendencí respondenta a měly by zjistit, zda jejich příčina je nenávist k jiným rasám. Pokud se toto potvrdí alespoň ve 4 otázkách, lze mít za to, že je tento předpoklad správný.

Ze 40 respondentů se tento předpoklad potvrdil u 10 respondentů.

Výsledek dotazníku je tedy následující. U 21 respondentů se potvrdil 1. předpoklad, který příčiny rasistických tendencí mladých lidí ve věku od 15 do 35 let je špatná zkušenost s příslušníky národnostních menšin.

U 9 respondentů se potvrdil 2. předpoklad, který příčiny rasistických tendencí mladých lidí ve věku od 15 do 35 let je strach z neznámého a nepoznaného.

U 10 respondentů se potvrdil 3. předpoklad, který příčiny rasistických tendencí mladých lidí ve věku od 15 do 35 let je nenávist k jiným rasám.

Vyjádríme-li výsledek procentuelně, 52,5% dotazovaných potvrdilo první předpoklad, 25% dotazovaných potvrdilo druhý předpoklad, 22,5% dotazovaných potvrdilo třetí předpoklad.

Tímto se z části potvrdily všechny tři předpoklady. Na začátku bakalářské práce jsem se domníval, že se potvrdí především 1. a 2. předpoklad. Dotazníkové šetření však ukázalo u 22,5% na 3. předpoklad, což mě osobně velice překvapilo.

Metoda rozhovoru přinesla potvrzení výsledků dotazníkového šetření a pomohla

nám objasnit příčiny rasistických tendencí, zde byla kladena především otázka „Proč?“ a bylo zjištěno z jakého důvodu odpovídali respondenti v dotazníkovém šetření tak, jak odpovídali. Respondenti zde prostřednictvím metody rozhovoru vysvětlili na základě čeho mají špatné zkušenosti s příslušníky národnostních menšin a proč se tato zkušenost promítla do jejich vztahu k nim. Zde bylo zjištěno, že tuto zkušenost získali z jednotlivých setkání s Romy a příslušníky dalších národnostních menšin. Respondenti popisovali především zkušenosti negativní. Dále respondenti hovořili o tom, jak vnímají lidské rasy. Většina dotazovaných v rozhovoru uvedli, že rasy vnímají jako rovnocenné, pouze 2 respondenti vnímají některé lidské rasy jako schopnější. Židy vnímají respondenti jako národ, který byl postižen druhou světovou válkou. Až na výjimky, kdy jeden respondent má k židům záporný vztah.

4.7 Závěr a doporučení pro praxi

Vyjádříme-li výsledek procentuelně, 52,5% dotazovaných potvrdilo první předpoklad, 25% dotazovaných potvrdilo druhý předpoklad, 22,5% dotazovaných potvrdilo třetí předpoklad.

Tímto se z části potvrdily všechny tři hypotézy. Na začátku bakalářské práce jsem se domníval, že se potvrdí především 1. a 2. hypotéza. Hypotézu, která příčiny rasistických tendencí vysvětlovala jako čistě nepodloženou nenávist k jiným rasám, jsem nepředpokládal, že by se mohla potvrdit u tak velké části respondentů. Předpokládal jsem, že se potvrdí pouze okrajově u zanedbatelné části respondentů. Dotazníkové šetření však ukázalo u 22,5% na 3. předpoklad, což mě osobně velice překvapilo. Tedy předpoklad, která příčiny rasismu vysvětluje v naturistické nenávisti k lidem jiné rasy. Nenávisti, která je bez příčiny a bezdůvodná. Nenávist, která vnímá některé ostatní rasy jako podřadné a méněcenné a která není tolerantní k soužití s příslušníky jiných lidských ras. Výsledek průzkumu je pro mne překvapivý a skoro šokující, ale korespondující s realitou. Pokud vzpomeneme na rasisticky motivované trestné činy, ke kterým v současnosti dochází, pokud vezmeme v potaz činnost a pozadí Národně sociální strany, dále mocenské pokusy o segregaci Romů a další, sice méněčetné zato značně brutální útoky na cizince a národnostní menšiny žijící v České republice, výsledek nás již tolik nepřekvapí. Výsledek průzkumu a jeho přínos tkví především

v tom, že máme představu o orientaci současné společnosti a o nebezpečích a rizicích dnešního světa. Konkrétně řečeno rasismus je větší problém, než by se mohlo zdát a stále může přerůst v něco tak katastrofálního, jako byla genocida Židů za druhé světové války. Někdo by mohl namítat, že jsou snad tato slova nadsazená a příliš silná, ale vzpomeňme 30. léta dvacátého století, koncentrační tábory v nichž byly činěny lidské čistky a genocidy, to všechno začalo, jako politický tah jednoho nebo několika lidí, kteří se dostali k moci tehdy oslabeného Německa. Podhoubí pro zrod něčeho podobného stále existuje a tato nenávist v lidech stále přežívá a ti stále nejsou schopni se poučit z minulosti. Jakoby památka miliony nevinných usmrcených nebyla pro někoho dosti, jakoby se někoho netýkala.

Do praxe bych doporučil začít s výchovou od útlejšího věku. Při výuce občanské nauky a dějepisu bych o něco více prostoru věnoval těmto významným momentům lidských dějin než například estetice nebo Sámově říši. Minulý rok mě okolnost osudu přivedla do Březinky a Osvětimi, kde jsem měl možnost si během celého dopoledne prohlédnout uchované původní prostory koncentračního tábora. Tato zkušenost nejen ve mně zanechala hluboký zážitek a mohu ji doporučit. Myslím si, že návštěva takového místa by byla velmi přínosná pro starší děti navštěvující 2. stupeň základních škol. Ačkoliv se tyto události nestaly tak dávno a jsou alespoň v osnovách učebnic, pokud člověk nepocítí atmosféru takového prostředí, těžko si dokáže představit tuto nedávnou a tragickou realitu.

Zjištění, že tak velká část populace se vyznačuje nenávistí k jiné rase je dost alarmující k tomu, aby se k této problematice věnovalo více než je tomu dosud. Každopádně jsou v tomto velké nedostatky a je třeba se dané problematice rasismu věnovat. Pro praxi bych dále doporučoval se tímto problémem zabývat osobám pracujícím s problémovou mládeží a dětmi, ale i těm, kteří pracují s kriminálně závadovými osobami. Především pro pracovníky ve vězeňství je poznatek o vysoké míře rasové nenávisti významný. Nehledě na to, že v prostředí kriminálně závadové populaci vězněných bude míra rasové nenávisti jiná a lze počítat i s tím, že bude podstatně vyšší. Kde může být v početní převaze romská populace, bude utlačovanou minoritou ostatní národnostní menšiny a zde je třeba brát v potaz, zda delikty, ke kterým dochází jsou či nejsou rasově motivovány. Rovněž pro pracovníky u policie lze doporučit, aby citlivě a případ od případu posoudili na základě metody rozhovoru, což je možné ku příkladu při zákonném vyzvání

k podání vysvětlení, zda se jedná o rasově motivovaný delikt či nikoli.

Seznam použitých zdrojů:

- 1) FREDRICKSON, George M. 2003. *Rasismus – stručná historie*. Vyd. 2. Praha: Jiří Buchal – BB/art.. ISBN 80-7341-124-5
- 2) TESAŘ, Filip. 2007. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-097-9
- 3) BUDILOVÁ, Lenka. HIRT, Tomáš a kol. 2005. *Policista v multikulturním prostředí*. Praha. ISBN 80-903510-1-8
- 4) OLŠER, Břetislav. 2001. *Krev na meči džihádu*. Vyd. 1. Český Těšín: Agave. ISBN 80-86160-58-0
- 5) CHMELÍK, Jan. 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7201-261-7
- 6) HARTL, Pavel. 2000. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portal. ISBN 80-7178-303-X
- 7) VALTEROVÁ, Marie. 2002. *Pedagogický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portal.. ISBN 80-9874-105-1
- 8) ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2004. *Policejní psychologie*. Vyd. 4. Praha: Policiejní akademie. ISBN 80-7178-931-3
- 9) ČAPKA, František. 1995. *Antisemitismus dříve a dnes*. Vyd. 1. Brno: Akademické nakladatelství Cerm. ISBN 80-85867-55-9
- 10) WOLF, Josef. 2005. *Člověk a jeho svět II. Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0099-4
- 11) WOLF, Josef. 1984. *Abeceda národů: Výkladový slovník kmenů, národností a národů*. Vyd. 1. Praha: Horizont. ISBN neuvedeno
- 12) VÁCLAVÍK, David. 2001. *Etnické a kulturní minority ve střední Evropě. I. Základní problémy, Židé*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita. ISBN 80-7083-457-9
- 13) MARADA, Radim. 2006. *Etnická různost a občanská jednota*. Vyd. 1. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-7325-111-6
- 14) VANIER, Jean. 2004. *Cesta k lidství*. Vyd. 1. Praha: Portal. ISBN 80-7178-805-8

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

Tento dotazník je zcela anonymní a bude použit výhradně pro účely zpracování bakalářské práce studenta TU Liberec, obor penitenciární péče. Zaškrtněte, prosím jednu z variant (pokud není uvedeno jinak), popřípadě můžete doplnit i dalšími skutečnostmi, které pokládáte za důležité.

Děkuji mnohokrát za Váš čas.

I.ČÁST

1. Kolik je Vám let?

- ☐ do 20 let
- ☐ do 25 let
- ☐ do 35 let

2. Jakého jste pohlaví?

- ☐ mužského
- ☐ ženského

3. Jakého jste dosáhli nejvyššího vzdělání

- ☐ základního
- ☐ vyučení
- ☐ středoškolského
- ☐ vysokoškolského

4. Setkal jste se někdy s členem nějaké národnostní menšiny?

- ☐ ano
- ☐ ne

5. Jste ve styku se členem některé z národnostních menšin?

- ☐ ano
- ☐ ne

6. Se členy národnostní menšiny se setkáváte.

- ☐ ve své práci
- ☐ ve škole
- ☐ v blízkosti svého bydliště
- ☐ nikde se s nimi nesetkám

7. Jaký máte dojem z jednání s těmito lidmi

- ☐ velmi dobrý
- ☐ dobrý
- ☐ špatný
- ☐ velmi špatný

8. Máte s příslušníky menšiny:

- ☐ většinou dobré zkušenosti
- ☐ dobré i špatné zkušenosti
- ☐ většinou špatné zkušenosti

9. Domnívám se, že

- ☐ Romové jsou nepřizpůsobiví a problémoví
- ☐ někteří Romové jsou nepřizpůsobiví a problémoví
- ☐ většina Romů je nepřizpůsobivých a problémových

10. Odrazila se Vaše zkušenost s Romy ve Vašem vztahu k nim? Odpověď se pokuste odůvodnit.

11. Jaký byste nejlépe specifikovali Váš vztah k Rómům?

- ☐ Dobrý a vřelý
- ☐ Opatrný vzhledem ke špatným zkušenostem s nimi
- ☐ Očekávám od nich pouze problémy

II. ČÁST

12. Poznal jste někdy opravdu dobře člověka, který je příslušníkem některé z národnostních menšin žijících na území České republiky?

- ☐ ano
- ☐ ne

13. Představte si situaci. Ve večerních hodinách potkáte pomalu procházejícího se Roma v blízkosti Vašeho domova, jaká je Vaše myšlenková reakce?

- ☐ Jsem naprosto klidný, zřejmě si dotyčný vyšel na procházku.
- ☐ Zbystrím, rozpomínám se, zda jsem zamkl dům i auto a zda by se nemohlo něco stát
- ☐ Vidím v něm ihned možného pachatele

14. Souhlasil byste s tím, že by se do Vašeho sousedství přistěhovala běloruská rodina? Odpověď se pokuste odůvodnit

15. Před obchodem necháte jízdní kolo. Požádáte o hlídání :

- ☐ neznámou ženu stojící poblíž
- ☐ neznámou ženu tmavé pleti stojící poblíž

III. ČÁST

16. Problémy s Romy pramení dle Vašeho názoru z toho:

- ☐ Že se nebyly schopny adaptovat současně situaci a prostředí, ve kterém se nachází
- ☐ Protože se do naší společnosti nehodí, bylo by lépe, kdyby tu vůbec nebyly a žili ve vlastním prostoru
- ☐ Protože se jedná o znevýhodněnou skupinu, která se nachází na okraji společnosti

17. Svůj vztah k Rómům bych nejlépe specifikoval takto

- ☐ Odjakživa k nim nemám vřelý vztah
- ☐ Jsou to plnohodnotní spoluobčané, obecně proti nim nic nemám
- ☐ Nerozlišuji lidi podle barvy pleti

18. Co se týká pobytu Vietnamců v České republice

- ☐ Vnímám jejich přítomnost jako pozitivní
- ☐ Myslím, že sem nepatří. Mnoha lidem by se ulevilo, kdyby tu nebyly
- ☐ Ignoruji je a nechci se s nimi potkat

19. Kdybych mohl vyřešit romský problém, učinil bych následující:

(doplňte dle vlastního uvážení)

20. Domnívám se, že alespoň část Romů jsou slušní a plnohodnotní spoluobčané?

- ☐ ano
- ☐ ne

21. Míšení lidských ras vnímám jako jev:

- ☐ pozitivní
- ☐ negativní

(své tvrzení se pokuste odůvodnit)

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně - humanitní a pedagogická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

Jan Vosáhlo

